

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2022

Michaela Pospíchalová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Pravopis na 1. stupni základní školy: Identifikace nejobtížnějších jevů

Diplomová práce

Autor: Michaela Pospíchalová
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro I. stupeň základních škol
Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.
Oponent: Mgr. et Mgr. Adéla Štěpánková

Zadání diplomové práce

Autor:	Michaela Pospíchalová
Studium:	P17P0108
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Pravopis na 1. stupni základní školy: identifikace nejobtížnějších jevů
Název diplomové práce AJ:	Spelling at primary school: identification of the most difficult phenomena

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem diplomové práce je výuka pravopisu na 1. stupni základních škol. V teoretické části jsou v přehledu shrnuty ty oblasti pravopisu, se kterými se žáci v jednotlivých ročnících postupně seznamují, a jsou představeny typy aktivit a pravopisných cvičení, které učitelé do výuky v hodinách češtiny zařazují nejčastěji a které se objevují v analyzovaných učebnicích a pracovních sešitech. Praktická část práce představuje výsledky výzkumu zaměřeného na identifikaci neproblematičtějších pravopisných oblastí a jevů a nejčastějších chyb, kterých se při psaní dopouštějí žáci 5. třídy základní školy.

Klíčová slova: český jazyk, psaná čeština, spisovná čeština, kodifikace, pravopis, výukové metody, 1. stupeň základních škol

DOLEJŠÍ, Pavel. Základní pravopisné jevy a pravopisná pravidla s podrobným výkladem českého pravopisu. Humpolec: Dolejší Pavel, 2005. ISBN 978-80-7311-140-3.

HLAVSOVÁ, Jaroslava. Čeština bez chyb. Praha: Víkend, 2001. ISBN 80-7222-177-9.

Pravidla českého pravopisu. Brno: Lingea, 2010. ISBN 978-80-87062-88-3.

PRAVDOVÁ, Markéta, ed. Akademická příručka českého jazyka. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2327-8.

ŠANTROCHOVÁ, A. a kol. *Diktáty a cvičení z českého jazyka.* Praha: SPN, 2004.

ŠTÍCHA, František. Akademická gramatika spisovné češtiny. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Adéla Štěpánková

Datum zadání závěrečné práce: 12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Pravopis na I. stupni základní školy: identifikace nejobtížnějších jevů vypracovala pod vedením PhDr. Jany Bílkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Další prohlášení

Prohlašuji, že magisterská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hlízově dne 23. 3. 2022

.....

Michaela Pospíchalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Janě Bílkové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost, vstřícnost, připomínky a za čas, který obětovala při vedení mé diplomové práce. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině za podporu a poskytnutí studijního zázemí.

Anotace

POSPÍCHALOVÁ, Michaela. *Pravopis na 1. stupni základní školy: Identifikace nejobtížnějších jevů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. Diplomová práce.

Tématem diplomové práce je výuka pravopisu na 1. stupni základních škol. V teoretické části jsou v přehledu shrnuty ty oblasti pravopisu, se kterými se žáci v jednotlivých ročnících postupně seznamují, a jsou představeny typy aktivit a pravopisných cvičení, které učitelé do výuky v hodinách češtiny zařazují nejčastěji, a které se objevují v analyzovaných učebnicích a pracovních sešitech. Praktická část práce představuje výsledky výzkumu zaměřeného na identifikaci nejproblematictějších pravopisných oblastí a jevů a nejčastějších chyb, kterých se při psaní dopouštějí žáci 5. třídy základní školy.

Klíčová slova:

český jazyk, psaná čeština, spisovná čeština, kodifikace, pravopis, výukové metody, I. stupeň základních škol

Annotation

POSPÍCHALOVÁ, Michaela. *Spelling at primary school: identification of the most difficult phenomena*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2022. 68 pp. Diploma Dissertation Degree Thesis.

The topic of the diploma thesis is the teaching of spelling at the 1st level of primary schools. The theoretical part summarizes the areas of spelling that students gradually get acquainted with in each year and presents the types of activities and spelling exercises those teachers include in Czech lessons and which appear in the analysed textbooks and workbooks. The practical part of the work presents the results of research aimed at identifying the most problematic spelling areas and phenomena and the most common mistakes made in writing by 5th grade elementary school students.

Key words:

Czech language, written Czech, standard Czech, codification, spelling, teaching methods, 1st grade of primary schools

OBSAH

1. Úvod	1
2. Český jazyk na I. stupni základní školy	2
2.1 Český jazyk.....	2
2.1.1 Český jazyk ve škole	2
2.1.2 Jazykové vzdělání a jazyková výchova.....	3
3. RVP ZV	3
3.1 RVP ZV na I. stupni základní školy	4
4. Vyučovací proces	6
5. Vyučovací metody v českém jazyce.....	7
5.1.1 Rozdělení vyučovací hodiny.....	8
5.1.2 Cvičení.....	9
6. Diktát.....	9
6.1 Pravidla pro práci s diktátem	10
6.1.1 Hodnocení/klasifikace diktátu	11
7. Pravopis.....	12
7.1 Principy a funkce pravopisu.....	12
7.2 Typy pravopisu.....	13
7.2.1 Pravopisné jevy na I. stupni základní školy.....	15
7.3 Pravopis lexikální.....	16
7.3.1 Psaní <i>I/Y</i> po tvrdých, měkkých souhláskách.....	17
7.3.2 Psaní <i>I/Y</i> po obojetných souhláskách	17
7.3.3 Psaní písmena <i>-Ě</i> ve skupinách <i>bě/bje, vě/vje, pě</i>	17
7.3.4 Psaní skupiny <i>mě/mně</i>	18
7.3.5 Psaní <i>Ú/Ů</i>	18
7.3.6 Psaní velkých písmen	18

7.3.7	Psaní předpon <i>s-/se-</i> , <i>z-/ze-</i> , <i>vz-/vze-</i>	18
7.3.8	Psaní předložek <i>s/se</i> , <i>z/ze</i>	18
7.3.9	Psaní hlásek zdvojených.....	19
7.3.10	Psaní párových souhlásek.....	19
7.4	Pravopis morfologický.....	19
7.4.1	Psaní <i>I/Y</i> v koncovkách podstatných jmen.....	20
7.4.2	Psaní <i>I/Y</i> v koncovkách přídavných jmen.....	20
7.4.3	Psaní <i>I/Y</i> v koncovkách sloves.....	20
7.5	Pravopis syntaktický.....	20
7.5.1	Shoda přísudku s podmětem.....	20
7.5.2	Větná interpunkce.....	21
8.	Empirická část.....	22
8.1	Cíle a otázky výzkumu.....	22
8.2	Diktát jako zdroj výzkumu.....	22
8.2.1	Přehled sledovaných jevů a metodický postup.....	22
9.	Metody a organizace výzkumu.....	23
9.1	Zkoumaný soubor.....	23
9.2	Metody výzkumu.....	24
9.3	Stanovení hypotézy.....	25
10.	Výsledky výzkumu.....	26
10.1	Pravopis lexikální.....	26
10.2	Pravopis morfologický.....	30
10.3	Pravopis syntaktický.....	30
10.4	Ostatní relativní chyby.....	31
10.5	Nejčastější pravopisné chyby 1. skupiny.....	32
10.6	Pravopisné oblasti s počtem chyb 1. skupiny.....	33
10.7	Pravopis lexikální.....	36

10.8	Pravopis morfologický	39
10.9	Pravopis syntaktický	39
10.10	Ostatní relativní chyby	40
10.11	Nejčastější pravopisné chyby 2. skupiny	41
10.12	Pravopisné oblasti s počtem žáků 2. skupiny	42
10.13	Nejčastější pravopisné chyby	44
10.14	Pravopisné oblasti s největší frekvencí chyb.....	45
11.	Shrnující závěry	48
11.1	Pravopisné chyby.....	48
11.2	Učebnice.....	49
11.2.1	Učebnice FRAUS.....	49
11.2.2	Učebnice NOVÁ ŠKOLA	50
11.3	Shrnutí učebnic.....	51
12.	Závěr	53
13.	Zdroje.....	56
13.1	Použitá literatura.....	56
13.2	Online zdroje	57
13.3	Kvalifikační práce.....	58

1. ÚVOD

Na světě existuje přes 3500 jazyků. Český jazyk je jedním z nich a je velmi důležitou součástí našeho národa. Představuje něco, čím je náš národ unikátní a výjimečný. Možná proto jsem si vybrala téma mé diplomové práce z oblasti českého jazyka. Fascinuje mě na něm, jak je komplikovaný, složitý, jak za každým významem slova, věty, větného celku se skrývá dalších mnoho jiných významů. Tím vším je náš jazyk jedinečný.

Přirozený jazyk je nejdokonalejší a nejužívanější prostředek ke komunikaci a dorozumívání. Abychom dokázali pochopit systém českého jazyka a využívat ho správně ke komunikaci, musíme si přiblížit několik oblastí, s kterými je český jazyk spjat, a díky kterým funguje. Jednou z těchto oblastí je pravopis.

Pravopis je hlavním tématem mé diplomové práce. Mým záměrem je prozkoumat znalosti pravopisu žáků pátých tříd a najít nejčastější pravopisné chyby, kterých se dopouštějí. K tomu mi pomůže diktát sestavený z vět, které jsem našla v učebnici Český jazyk s Tobiášem (Topil – Bičíková, 1995).

Diplomová práce se zabývá problematikou pravopisných chyb, kterých se žáci pátých ročníků základních škol dopouštějí nejčastěji. Svou diplomovou práci jsem rozdělila na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část se zabývá českým jazykem, který je součástí vzdělávání; diktátem, který použiji jako formu výzkumu a pravopisem. V kapitole o pravopisu se snažím nastínit všechny kritické pravopisné oblasti, které jsem se rozhodla zkoumat. V praktické části mé diplomové práce jsem se zaměřila na ověřování znalostí pravopisných jevů u žáků pátých tříd, které se v průběhu prvního stupně učí. Na základě tohoto výzkumu jsem se pokusila vyvodit závěry a stanovit ty pravopisné oblasti, které jsou pro žáky I. stupně základní školy nejnáročnější. Diplomová práce také obsahuje srovnání dvou učebnic, které respondenti používají, a to z nakladatelství Nová škola a Fraus.

2. ČESKÝ JAZYK NA I. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

2.1 ČESKÝ JAZYK

Český jazyk patří mezi slovanské jazyky rodiny indoevropských jazyků. Čeština je ohebný jazyk, který je charakteristický obsáhlým systémem skloňování a časování. Češtinu můžeme rozdělit na spisovnou a obecnou češtinu. Spisovná čeština se dále větví na čisté spisovnou češtinu a češtinu hovorovou.¹

K tomu, abychom dosáhli a získali dostatek znalostí a dovedností v oblasti jazyka řeči, nám slouží všeobecný vzdělávací předmět Český jazyk, který je neoddělitelnou součástí našeho vzdělávání v České republice. Tento předmět nás provází celým školním vzděláváním.

Český jazyk je nedílnou součástí vzdělávání každého občana v České republice. Je to jeho národní jazyk, a tudíž se očekává jeho všeobecná znalost. Český jazyk se vyučuje od 1. ročníku, znalosti spisovného jazyka a schopnost ho adekvátně používat v různých komunikačních situacích se postupem každého roku na škole prohlubují a upevňují.

2.1.1 Český jazyk ve škole

Soustavná výuka Českého jazyka začíná od I. stupně základní školy a pokračuje až do konce střední školy (Čechová, Styblík, 1998). V 1. ročníku se žáci učí grafickou podobu jazyka, tzn. jak psát písmena případně později celá slova a základy techniky čtení, které se berou jako předpoklad pro vzdělání. Samotná jazyková výuka začíná obvykle až od 2. ročníku. Český jazyk má v souboru vyučovacích předmětů zvláštní postavení, a to proto, že je vyučovacím jazykem většiny předmětů ve školním vzdělávání. Výuka těchto předmětů závisí na pochopení a výsledcích vzdělávání mateřského jazyka. Znalost mateřského jazyka ovlivňuje i učení se cizímu jazyku. Pokud žák dobře zvládá jak grafické, tak komunikační složky svého jazyka, je schopný učit se novému pro něj cizímu jazyku. Učení se cizímu jazyku je ve značné míře závislé na vyspělosti žáků v mateřském jazyce a znalostech systému mateřského jazyka. Využívá se v něm znalostí mluvnických pojmů, které žák získá při výuce Českého jazyka (Čechová, Styblík, 1998).

V rámci školních osnov je Český jazyk spojován s komunikační a slohovou výchovou, jazykovou výchovou a literární výchovou. Celý název předmětu je Český jazyk

---

¹ Wikipedia. *Čeština* [online] 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ce%C5%A1tina>

a literatura. V některých zemích jsou tyto dvě části oddělené a považují se za dva odlišné předměty. U nás se však jedná o jeden komplexní vyučovací předmět, který je rozdělen na tři oblasti: komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu. Je tedy velmi zajímavé propojovat poznatky napříč všemi třemi oblastmi. (Čechová, Styblík, 1998).

2.1.2 Jazykové vzdělání a jazyková výchova

Díky tomu, že se dítě již od malička učí mateřský jazyk, se začleňuje se do společnosti a je jejím aktivním členem. Můžeme tedy říct, že je jazyk nedílnou součástí vzdělání, života a podílí se na socializaci dítěte.

V souvislosti s vývojem a vzděláváním mateřského jazyka se rozlišují dvě sféry: jazykové vzdělání a jazyková výchova. Podle Brabcové (Brabcová, 1990) spadá pod jazykové vzdělání znalost celého jazyka, tj. jeho současný stav a znalost jeho vývoje. Jazykové vzdělání se opírá o znalosti normy a zákonitosti spisovného jazyka a jazykové kultury. Jazyková výchova je aplikování jazykového vzdělání v praxi. Rozvíjí se tím mluva dítěte, jeho vyjadřování ve vztahu k úkolům a ke společnosti. Jazyková výchova je jak záměrná (přímá), tak také spontánní (nepřímá). Hlavním prostředkem záměrné jazykové výchovy je vyučování v předmětu Českého jazyka. Zároveň doplňkem výchovy záměrné je výchova spontánní. Obě výchovy se mohou dít jednak ve škole jako výchova školní, jednak mimo školu.

3. RVP ZV

Celé RVP ZV (2017) se skládá z devíti vzdělávacích oblastí. Vzhledem k tématu mé diplomové práce se zaměřím na vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace.

Jazyk a jazyková komunikace obsahuje vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk. Jak již bylo výše zmíněno, poznatky, které žák získává v oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné v osvojování si nových poznatků v jiných oblastech vzdělávání.

Obor Český jazyk a literatura se dělí na tři složky: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Ve výuce na základních školách se tyto tři složky vzájemně prolínají a jsou sjednoceny v jeden vzdělávací předmět (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2004).

3.1 RVP ZV NA I. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Rámcový vzdělávací program se rozděluje podle dílčích stupňů vzdělávání. Je to RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, dále RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, k tomu patří příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, která se upravuje pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV – LMP), dalšími stupni jsou RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání, RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání a další RVP. Mezi ně patří Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání atd.²

Vzhledem k tématu diplomové práce se zaměřím na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. RVP ZV určuje a definuje vzdělávací obsah a následné očekávané výstupy. Zároveň rozděluje učivo na jednotlivé ročníky a období.

Jednotlivé oblasti vzdělávacího systému se skládají ze vzdělávacích oborů. Obsah těchto oborů je tvořen očekávanými výstupy. Na prvním stupni je vzdělávací obsah rozdělen na 1. období (1.–3. třída) a na 2. období (4.–5. třída). RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku a na konci 5. ročníku. (RVP ZV, 2017)

V RVP ZV je učivo rozděleno do několika tematických okruhů a je bráno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů jednotlivých ročníků a období. Je nezbytnou součástí vzdělávacího obsahu každého žáka. Učivo určené RVP ZV je školám doporučeno jako hrubý nástin. Musí být ale dále rozpracováno do jednotlivých ročníků. To se tak stává v dokumentu ŠVP – školní vzdělávací program, který si každá škola vytváří sama. V tom případě mluvíme o finální závazné verzi, kterou se učitelé jednotlivých ročníků řídí.

Jazyková výchova je od toho, aby žáci získávali vědomosti a dovednosti, které potřebují k osvojení si spisovné podoby českého jazyka. Učí se také poznávat a rozlišovat různé jeho další formy. Díky rozvíjení se potřebných znalostí a dovedností se prohlubují i jejich intelektové dovednosti, např. schopnost porovnat dva různé jevy nebo je třídit podle daných podmínek.

---

² MIKOŠKOVÁ, Veronika. *Nejčastější pravopisné chyby žáků na 1. stupni základní školy a jejich náprava*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Centrum pedagogického výzkumu. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Tomáš JANÍK, Ph.D., M.Ed.

Předmět Český jazyk se vyučuje jako samostatný předmět ve všech ročnících prvního stupně. V 1., 2. a 3. ročníku se vyučuje 7 hodin týdně; ve 4. a 5. ročníku 6 hodin týdně. Výuka je realizována ve vyučovací hodině, která trvá 45 minut. Vzdělávacímu oboru Český jazyk a literatura je na prvním stupni přiřazena minimální hodinová dotace 38 hodin, na druhém stupni 16 hodin.³

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy 1. období I. stupně základní školy, žák:

- rozezná grafickou a zvukovou podobu slova,
- rozdělí slova na hlásky,
- rozlišuje krátké a dlouhé samohlásky,
- porovnává významy slov, hlavně slov s opačným významem a slov, která jsou navzájem významem souřadná, nadřazená, podřazená,
- dokáže najít v textu slova příbuzná,
- porovná a utřídí slova dle zobecněného významu, jako je děj, věc, okolnost, vlastnost,
- rozezná slovní druhy v základním tvaru,
- dokáže použít správné gramatické tvary podstatných a přídavných jmen, sloves,
- věty jednoduché zvládá spojit do jednodušších souvětí,
- je schopný správně napsat *I/Y* po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech a své rozhodnutí odůvodnit; *dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě* – mimo morfologický šev,
- vybere správně velká písmena na začátku věty a v běžných případech vlastních jmen osob, zvířat a míst.

Žák s podpůrnými opatřeními by si měl z 1. období pro I. stupeň ZŠ osvojit alespoň tyto oblasti pravopisu:

- rozpozná všechna písmena malé a velké abecedy,
- umí napsat velká písmena na začátku věty a ve vlastních jménech.

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy 2. období I. stupně základní školy žák:

---

³ 6ZŠKOLÍN. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání [online] 2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.6zskolin.cz/wp-content/uploads/2021/09/SVP_od-1.9.2021_-2_cast_I.st_.pdf

- porovná význam slov,
- rozezná ve slově kořen, části příponové a předponové a koncovky,
- najde a určí slovní druhy plnovýznamových slov a použije je v gramaticky správných tvarech mluveného projevu,
- rozliší výrazy spisovné a nespisovné,
- pozná věty jednoduché a souvětí,
- dokáže najít základní skladební dvojice ve větě,
- umí používat vhodné spojovací výrazy a jejich obměny,
- správně napíše *I/Y* ve slovech po obojetných souhláskách.

Žák s podpůrnými opatřeními by si měl z 2. období pro I. stupeň ZŠ osvojit alespoň tyto oblasti pravopisu:

- chápe a zvládá psaní *I/Y* po měkkých a tvrdých souhláskách,
- umí používat skupiny hlásek *dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě*,
- správně píše znělé a neznělé souhlásky.⁴

4. VYUČOVACÍ PROCES

Podle Andragogického slovníku je synonymem pro vyučovací proces učební proces nebo vyučování. Jedná se o soustavnou, cílevědomou a plánovitou činnost pedagoga, soubor jeho aktivit a chování, kterými ovlivňuje a realizuje poznávací proces a učební aktivitu žáka.⁵

Vyučovací proces můžeme vysvětlit jako spojení vzdělávání a učení. Neplatí zde však pouze jednosměrný vztah, kdy subjekt vyučování (učitel – ten, kdo vyučuje) předává znalosti objektu vyučování (žák – ten, kdo je vyučován a získává informace). Naopak poměr učitele a žáka je na úrovni aktivní spoluúčasti a spolupráce mezi oběma. Žák i učitel se při vyučovacím procesu navzájem ovlivňují. Žák je nejen vyučován subjektem, ale učí se i sám a svým chováním, jednáním a způsobem učení ovlivňuje práci učitele. Důležitou součástí je také samotné učivo. Ve vyučovacím procesu velmi záleží na specifčnosti daného učiva. Už jen z důvodu toho, že jazyk je objektem vyučování v Českém jazyce a zároveň je také

⁴ JELÍNEK, Ivo. *Srovnání úrovně znalostí pravopisu žáků 1. a 2. stupně ZŠ* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/148241/120398141.pdf?sequence=1>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

⁵ Andromedia – Andragogický slovník. *Vyučovací proces* [online] [cit. 2022-02-20]. Dostupné z:

(<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vyucovaci-proces>)

prostředkem vyučování. Tuto funkci jazyka nazýváme metajazyk: jazyk se stává prostředkem k vyjadřování jazykových jevů.

Před samotným zahájením vyučovacího procesu musí subjekt vyučování:

- seznámit objekt s časem, místem, organizací a průběhem celého vyučovacího procesu,
- připravit zařízení a vybavení, které bude v následném vyučování potřebovat,
- zkontrolovat stav učebny – tedy místa vzdělávání,
- zajistit potřebnou didaktickou techniku a její funkčnost,
- na konci každé vyučovací hodiny by také měla proběhnout nějaká reflexe, jak ze strany subjektu, tak i objektu.⁶

5. VYUČOVACÍ METODY V ČESKÉM JAZYCE

Vyučovací metody jsou nezbytnou součástí činnosti žáka a učitele, protože ovlivňují rozvoj žákovy osobnosti. Aby byly vyučovací metody účinné, musí být informačně nosné, tzn., že musí umožňovat přenos informací z učitele na žáka. Dále by měla být vyučovací metoda formativně účinná, tzn., měla by rozvíjet žákovy základní poznávací procesy a jeho citové a volní procesy osobnosti.

V dnešní době existuje mnoho klasifikací vyučovacích metod, jež jsou vytvořeny na základě rozdílných kritérií. Hojně se využívají metody, které se dělí (Brabcová, 1990) podle:

- 1. myšlenkového postupu: jedná se o metody poznávací/racionální, kdy učitel při výkladu užívá analytickou a syntetickou metodu;
- 2. zdrojů poznatků: sem zahrnujeme metody slovní, názorné, programové;
- 3. subjektu vyučování: žáci získávají poznatky z kolektivního, skupinového nebo individuálního vyučování;
- 4. fáze vyučovacího procesu: získávání informací se rozděluje na motivační, výkladovou a fixační metodu.

---

⁶ Andromedia – Andragogický slovník. *Vyučovací proces* [online] [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: (<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vyučovací-proces>)

5.1.1 Rozdělení vyučovací hodiny

Aby si žák osvojil nové poznatky, je velmi důležitá struktura každé vyučovací hodiny. Hodinu bychom měli začínat vždy správnou motivací. Dobře víme, jak je motivace ve vyučovací hodině důležitá. Motivace žáků k ovládnutí nového jazykového jevu nám může pomoci s celým zbytkem hodiny. Učitel se musí motivací pokusit posunout žáka ke kvalitní a efektivní práci během hodiny. Často žákovi pomáhá i jeho vlastní motivace, kterou si musí vytvořit k získání nových poznatků. Motivační část zahrnujeme většinou na začátku hodiny, abychom žáky nabudili k práci. Můžeme ji však používat i průběžně během celé hodiny. Jako motivační metody používáme rozhovor, vyprávění, popřípadě předvádění, video, audio, hry, rébusy apod. (Brabcová, 1990). Jako motivaci do výuky pravopisu bychom mohli zařadit hru, rébusy, video nebo rozhovor.

Po motivaci nastává seznámení s učivem. Tyto dvě etapy někdy mohou být spojeny dohromady.

V další části vyučovacího procesu se setkáváme s vytvářením dané vědomosti. Přejít tak do části výkladové. V této části žák používá poznávací postupy k osvojení si nových poznatků. Výklad můžeme rozdělit na monologický a dialogický. Monologická metoda bývá pro menší ročníky nějakým druhem vyprávění, vysvětlování, výkladu, referátu. Pro starší má podobu přednášek, prezentací. Dialogické metody zahrnují rozhovor. U části předávání nových poznatků žákům je důležité postupovat od známých informací k neznámým, jinými slovy od konkrétních k abstraktním. Při této části je velmi důležitá kontrola stupně chápání látky, proto bychom měli neustále dohlížet, zda žáci dávají pozor, zda všichni chápou, o čem učitel mluví nebo zda jsou schopni případně reprodukovat vlastními slovy jeho původní výklad (Brabcová, 1990).

U rozhovoru dochází k cílenému pokládání otázek žákovi tak, aby na případnou novou informaci přišel sám. Role se však mohou vyměnit a žák se ptá učitele, ale tím také získává potřebné informace. Brabcová říká (Brabcová, 1990), že právě onen rozhovor je nejlepší výkladovou metodou pro I. stupeň základní školy.

Další důležitou částí je oblast fixace, která nenásilně navazuje na výklad. Jedná se o pevné zapamatování si látky, o které žáci slyšeli v první části hodiny. Jedinou možnou efektivní metodou pro upevňování je neustálé opakování nových znalostí tak, aby se postupně uložily do dlouhodobé paměti. Mysleme na to, že se jedná o ukládání poznatků na

celý život, proto by se měl učitel snažit o stoprocentní koncentraci žáka, např. při učivu řad vyjmenovaných slov.

Nesmíme opomenout vkládání kratších, ale častějších pauz mezi jednotlivé části hodiny, protože žáci na I. stupni základní školy neudrží pozornost tak dlouho jako žáci starších ročníků. Zároveň jim chceme předat co nejvíce informací, a pokud nebudou svěží a koncentrovaní, nemusí se nám vždy podařit daný cíl hodiny splnit.

Výsledkem celého vyučovacího procesu by mělo být splnění vytyčených cílů na začátku procesu.

5.1.2 Cvičení

Brabcová (Brabcová, 1990) rozděluje cvičení na pět typů:

- opisování
- cvičení doplňovací
- substituční a transformační
- modelová
- diktát

Opisování patří k základním formám cvičení. V 1. ročníku se používá velmi často, postupem času ve vyšších ročnících tento typ cvičení odpadá. Doplňovací cvičení bývají také velmi často využívána. Zde však hrozí jejich mechanizace a stereotyp, tzn. že může dojít k oslabení žákova zájmu a rozvíjení se. Pod pojmem substituční a transformační cvičení si můžeme představit cvičení, kdy se jeden jazykový prostředek zaměňuje za jiný, např. synonyma, antonyma. Modelová cvičení se na I. stupni základní školy využívají hlavně pro vyhledávání slov se stejnou slabičnou stavbou, při tvoření vět nebo přímé řeči. Výhodou modelových cvičení je, že si je učitel dokáže připravit sám.

Posledním typem cvičení je diktát, kterému se budu věnovat v následující kapitole.

6. DIKTÁT

Diktát je důležitou součástí procvičování pravopisu. Jedná se o typ cvičení, které slouží zároveň k ověřování znalosti pravopisu.

Podle funkce můžeme diktát zařadit ve vyučovací hodině do části opakování nebo hodnocení. Tak rozdělujeme diktáty na cvičné a kontrolní. Cvičné diktáty jsou velmi

důležité a efektivní. Žák se při nich učí, jak diktát vypadá, jak se píše, soustředí pozornost a vyvíjí úsilí.

Z hlediska obsahu rozdělujeme diktáty na speciální, kdy kontrolujeme pouze jeden pravopisný jev a většinou se jedná o krátké věty a na souhrnné, kdy se kontroluje více pravopisných jevů najednou, jsou poměrně delší a většinou tvoří dohromady nějaký smysluplný text.

Na I. stupni základní školy se ještě hodně používá diktát s přípravou, kdy se žáci na diktát připraví předem doma. Tento typ diktátu pomáhá hlavně ke zmenšení rozdílu mezi slabšími a silnějšími žáky, zvýšení zájmu o látku a známku a k posílení vůle. Ne každý diktát by měl být s přípravou doma, ale jednou za čas jeden takový diktát neuškodí (Brabcová, 1990).

6.1 PRAVIDLA PRO PRÁCI S DIKTÁTEM

Diktát by neměl být příliš naplněný pravopisnými jevy. Učitel musí umět odhadnout jeho rozsah podle věku žáků (Čechová, Styblík, 1998). Brabcová (1990) zmiňuje, že čím víc pravopisných jevů se v diktátu nachází, tím kratší by měl být jeho rozsah. Ve 2. ročníku by měl diktát obsahovat asi 20 slov, ve 3. ročníku 30 slov, ve 4. ročníku 40 až 50 slov.

Dalším zásadním bodem u diktátu je jeho správné diktování. Jedná-li se o souvislý text, učitel nejdříve celý text přečte, dovysvětlí případná cizí slova. Poté diktuje po větách nebo větných částech. Diktuje podle průměru až mírného podprůměru celé třídy. Vždy je lepší diktovat opakovaně, pomaleji, s větší pravděpodobností úspěchu než s úplným neúspěchem. Učitel diktuje celý text z jednoho místa, zároveň z daného místa musí dobře vidět na všechny žáky a sledovat je. Na konci znovu celý diktát přečte, aby žák měl možnost kontroly a mohl si svou práci zkorigovat. Brabcová (1990) uvádí, že není příliš vhodné vyvolávat jednoho ze žáků k přečtení celého diktátu, protože pak nemá stoprocentní koncentraci na opravování vlastních chyb.

Nedílnou součástí správného využití diktátu musí být i jeho oprava, aby si žák uvědomil, kde chyboval a proč. Případně si zapamatoval pro příště a předešlou chybu neopakoval. Někdy se stane, že učitel po napsání diktátu a odevzdání sešitů s žáky celý diktát projde, aby si případně mohli chyby hned uvědomit, ale nebývá to vyložene podmínkou. Tímto způsobem můžeme docílit rychlejšího procesu zapamatování. U cvičných diktátů není na škodu provádět kontrolu ve dvojicích, skupinách mezi sebou.

Žáky to tak vede k lepší pozornosti a přesnosti, trochu i zodpovědnosti, protože žáci většinou chybu spolužákovi chtějí najít, ale zároveň jsou rádi spravedliví (Brabcová, 1990).

6.1.1 Hodnocení/klasifikace diktátu

Nejchoulostivější částí procesu diktátu je jeho hodnocení a klasifikace. Tyto dva termíny však nesmíme zaměňovat. Hodnocení je forma motivace, bývá slovní a měla by podporovat a podněcovat žáky k neustálému zlepšování a práci. Naopak klasifikace je pevně daná stupnice známek s jasnými pravidly. Pro I. stupeň základní školy bychom měli mít rozpětí chyb o něco větší v porovnání s vyššími ročníky. Zároveň v diktátu pro I. stupeň ZŠ nerozlišujeme hrubou a malou chybu, vždy je to pouze jeden druh chyby (Brabcová, 1990).

Avšak jeden typ chyby bychom od ostatních pravopisných rozlišovat měli, a to je tzv. chyba relativní. Tato chyba se může stát, ale nemusí. Dochází k ní většinou ojedinele z důvodu zbrklosti, únavy nebo nepozornosti žáka. Je to např. chybějící slovo, písmeno, háček nebo čárka nad písmeny, záměna písmen/slov aj. Tyto chyby bychom neměli počítat za právoplatné chyby, pokud se ovšem nebudou vyskytovat pravidelně v každém diktátu (Čechová, Styblík, 1998).

Učitel by si při opravování případně při sestavování diktátu měl uvědomit, zda všechny pravopisné jevy, které do diktátu vkládá, s žáky dostatečně procvičil a naučil je tak, aby je z nich žáky mohl zkoušet (Čechová, Styblík, 1998).

Ke zlepšování se a získávání lepších výsledků z diktátů bychom s žáky měli neustále upevňovat a procvičovat nastudované pravopisné jevy. Musíme myslet na to, že žák nejvíce zapomene v momentu po skončení vysvětlování nové látky. Proto se zavádí opakování ihned po skončení lekce. Po delší době v momentu, kdy skončí téma, a nakonec za celým oddílem (Brabcová, 1990).

Nedílnou součástí diktátu je i povinnost učitele žáky naučit si správně odůvodňovat všechny pravopisné jevy. Jedná se o ustálený postup, pro všechny stejný. Aby si žák při odůvodňování jednotlivých jevů mohl vzpomenout na pravidlo, které zrovna použije. Důležité je žáky naučit nejdříve odůvodňovat a až poté slovní spojení, případně větu napsat. Eliminujeme tím proces pouhého odhadování správné varianty (Čechová, Styblík, 1998).

7. PRAVOPIS

Pravopis neboli ortografii lze definovat jako „*ustálené zásady a pravidla psaní v psaných spisovných projevech daného jazyka.*“ (Brabcová, Pišlová, 1992. s. 47) Jinou definici nabízí Brabcová: „*Pravopis je ustálený způsob, jak se grafickými znaky zaznamenávají projevy spisovného jazyka.*“ (Brabcová, 1990. s. 93)

Název ortografie pochází z řeckého orthografia (orthós = přímý, grafein = psát). (srov. např. Cvrček a kol., 2010, s. 317) Mluvíme o ustáleném převodu zvukové podoby spisovného jazyka do podoby psané.⁷

Abychom mohli zaznamenávat mluvený projev, potřebujeme k tomu soubor grafických znaků neboli písmo. Naše řeč obsahuje hlásky, ty zaznamenáváme pomocí písmen. Celý tento soubor v češtině nazýváme latinka. Postupem času se lidé snažili domluvit na nějakém ustáleném způsobu/zásadách, jak jednotně mluvený projev zapisovat. Nakonec se tomuto systému začalo říkat pravopis (Styblík a kol., 1992). Při práci s pravopisem používáme nejčastěji Pravidla českého pravopisu, která obsahují seznam českých spisovných slov a jejich kodifikovanou podobu.

Pravopis nám umožňuje umět rozlišovat slova a slovní tvary, které v mluvené podobě znějí stejně. Pomáhá nám pochopit, jak je slovo utvořeno a jaké vznikají vztahy mezi větnými členy. Podle Styblíka (1992) patří bezpečné ovládnutí pravopisných pravidel k nejvíce zdůrazňovaným požadavkům jazykové kultury.

Cvrček (2010) uvádí jednu velmi důležitou informaci. V pravopise nejde o správnost, ale o obvyklost. Jedná se o zavedený způsob psaní. Pravopis odpovídá souboru zákonitostí, které se všeobecně dodržují.

7.1 PRINCIPY A FUNKCE PRAVOPISU

Pravopis má dvě funkce, funkci vybavovací a funkci zaznamenávací. Funkce zaznamenávací nám zaručuje správnost záznamu daného jazykového projevu a funkce vybavovací zaručuje schopnost vybavit si obsah našich myšlenek, který se týká daného zapsaného projevu (Příruční mluvnice češtiny, 1995). Podle Hubáčka (1990) je funkce vybavovací podstatnější než funkce zaznamenávací. Pravopis téměř všech jazyků totiž

---

⁷ Didacticus. *Gramatika a pravopis* [online] [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://didacticus.cz/gramatika-a-pravopis>

funguje hlavně na základě této funkce. Aby bylo možné splnit obě funkce, je zapotřebí stanovit společná a závazná pravidla o psaní slov, tedy pravidla českého pravopisu.

Pravopis je také spjat s několika principy, které je potřeba zmínit. Abychom pochopili, proč některá slova mají jinou grafickou podobu, než když je vyslovujeme, a některá ne. Pomůžeme si tedy jednotlivými principy, které nám tuto problematiku osvětlí.

Prvním základním principem pravopisu je princip fonologický, někdy také bývá označován jako fonetický. Ten vymezuje pravidlo, že ke každému fonému patří jedno písmeno (Cvrček a kol., 2010). Foném chápeme jako základní jednotku zvukové stavby jazyka, která je schopná rozlišit význam slova.⁸ Jinak řečeno, z grafické podoby lze přesně poznat zvukovou podobu slova. Tento princip nám usnadňuje vybavovací funkci pravopisu.

Druhým principem je tzv. analogie. Tento princip stanovuje, že stejné nebo podobné významy slov musí být vždy zaznamenány stejně nebo podobným způsobem (Cvrček a kol., 2010).

Princip analogie souvisí s dalšími dvěma principy: principem morfologickým a syntaktickým. Morfologický princip vymezuje pravidla pro zápis slov, která jsou závislá na jejich tvaroslovných vlastnostech, tj. např. skloňování podstatných jmen ve všech pádech. Princip syntaktický přihlíží na postavení slova ve větné stavbě. V tomto případě mluvíme např. o *I/Y* v koncovce slovesa v minulém čase, která se mění podle rodu podmětu (Cvrček a kol., 2010).

Pátý a poslední je princip etymologický. Ten zahrnuje pravidlo, že psaná forma slova zachová jednotnou podobu stavby slova bez ohledu na její obměny ve znělosti (Příruční mluvnice češtiny, 1995).

7.2 TYPY PRAVOPISU

Podle Pastyříka „*pravopisem v užším slova smyslu rozumíme jen ty jevy, v nichž se psaná podoba spisovného jazyka odlišuje od podoby mluvené. Jevy pravopisné jsou: 1: ve slově samém (lexikální pravopis), 2: v jeho tvarech (morfologický pravopis), 3: dány jeho větnými vztahy (syntaktický pravopis)* (Pastyřík a kol., 2005. s. 68).

Pravopisné jevy se v rámci jazykového vyučování probírají v souvislosti s hláskoslovím, tvořením slov, tvaroslovím, výslovností, lexikologií (slovní zásobou)

---

⁸ Infoz.cz: slovník cizích slov. *Foném, fonéme* [online] [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.infoz.cz/fonem-foneme/>

a syntaxí (skladba). Při nacvičování pravopisných jevů se používá zraková, verbální i motorická paměť. Velmi důležitá je také rozumová úvaha. Žák příslušný pravopisný jev analyzuje, srovná, zhodnotí a rozhodne se pro určité řešení. Nesmíme se opírat při nácvičku pravopisných jevů pouze o mechanické memorování a drilování. Využijme toho, že pravopisná cvičení rozvíjejí i základní logické myšlenkové operace a trénujme automatizaci založenou na poznávání podstaty každého pravopisného jevu (Brabcová, 1990).

Pravopisné jevy dělíme do tří skupin: pravopis lexikální, morfologický a syntaktický. Závisí na tom, zda ke změně způsobu psaní dochází vlastností kořene, tvaru slova nebo to vyplývá z větného vztahu. Každá tato skupina se tedy zabývá jinými pravopisnými jevy. V lexikálním pravopise využíváme hlavně mechanickou paměť. Ve dvou ostatních pravopisech se řídíme zejména vědomostmi a dovednostmi z oblasti tvarosloví a skladby (Brabcová, 1990).

Lexikální pravopis bývá spojován s grafickou formou slova. Pro žáka to znamená schopnost ovládat psaní slov tak, jak jsou uvedena ve slovníku, tzn. umí psaní souhláskových skupin, psaní velkých a malých písmen, předložky a předpony *s-*, *z-*, *vz-*, délku samohlásek *Ú/Ů*, psaní *I/Y* po tvrdých a měkkých souhláskách, psaní *Y* ve vyjmenovaných slovech po *b, f, l, m, p, s, v, z*.⁹

Morfologický pravopis, jinak také pravopis tvaroslovný, se týká psaní tvarů jmen a sloves, tzn. skloňování a časování ohebných slovních druhů, do kterých řadíme podstatná a přídavná jména, zájmena, číslovky a slovesa.¹⁰

Syntaktický pravopis, jinými slovy skladební, se zabývá mluvnickou stavbou věty. Obsahuje problematiku psaní větné interpunkce, větných vztahů, skladebních dvojic, větných členů, věty jednoduché a souvětí, věty jednočlenné a dvojčlenné, shodu přísudku s podmětem.¹¹

---

⁹ DAVIDOVÁ, Romana. *Didaktická příručka z českého jazyka pro 2. stupeň základní školy* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: http://www.kvalitaskoly.cz/sites/default/files/Cesky_jazyk_2_st.pdf. Didaktická příručka

¹⁰ Škola po škole. Pravopis tvaroslovný [online] 2014 – 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://skolaposkole.cz/cesky-jazyk/pravopis-tvaroslovnny>

¹¹ Škola po škole. Pravopis syntaktický [online] 2014 – 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://skolaposkole.cz/cesky-jazyk/pravopis-syntakticky>

7.2.1 Pravopisné jvy na I. stupni základní školy

Abychom ovládli pravopis, je potřeba zaměřit se na mluvnické vědomosti a dovednosti. To zahrnuje tři důležité složky mluvnického základu, které by žáci měli ovládat.

První složkou ke zvládnutí pravopisu je znalost tvoření slov, tzn. poznat jednotlivé části slova (kořen, předpona, přípona, koncovka). Je třeba s žáky tyto části slova dostatečně procvičovat nejen v souvislosti s pravopisem. Můžeme jim tím usnadnit cestu k odůvodňování, kdy dokáží sami vyvodit, jak dané slovo napsat.

Druhou složkou je ovládnutí učiva z oblasti tvarosloví, tzn. poznávání slovních druhů, mluvnických kategorií a vzorů, rozlišování různých tvarů ohebných slov.

Třetí složkou je znalost skladby, tzn. žák umí bezpečně najít podmět a přísudek ve větě. Kromě ovládnutí všech těchto tří složek je nezbytná i znalost pravopisných pravidel. Důležitou rolí učitele je žáky učit, jak konkrétně u pravopisného jvu postupovat, čím se řídit, jak ho správně odůvodňovat (Čechová, Styblík 1998).

Poprvé zmiňujeme pojem pravopis ve 2. ročníku, kdy se žáci začínají učit o tvrdých a měkkých souhláskách. Pravopis se ale objevuje již od 1. ročníku, jen ještě není v takové podobě, jak ho známe později. Představím tedy seznam výstupů za jednotlivé ročníky I. stupně základní školy, které by žáci měli ovládat.

V 1. ročníku žák:

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova
- odlišuje dlouhé a krátké samohlásky
- rozpozná písmena abecedy z hlediska hlásek
- skládá slabiky, slova
- píše diktát jednotlivých slov a vět
- seznámí se s psaním velkých písmen u vlastních osob a na počátku věty
- napíše znaménka za větou

Ve 2. ročníku žák:

- správně používá *Ú/Ů* podle jejich umístění ve slově
- pozná měkké, tvrdé a obojetné souhlásky
- odůvodňuje a správně píše *I/Y*
- rozlišuje zvukovou a psanou podobu slabik *dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě*

- píše velká písmena na začátku věty
- píše správně souhlásky na konci i uvnitř slova

Ve 3. ročníku žák:

- dozvídá se poprvé o shodě přísudku s podmětem
- učí se a používá vyjmenovaná slova a jejich pravopis
- rozlišuje názvy obcí a ulic a správně je píše

Ve 4. ročníku žák:

- používá uvědoměle *Y* po obojetných souhláskách u vyjmenovaných i příbuzných slov
- seznámí se s pravidlem shody přísudku s podmětem

V 5. ročníku žák:

- píše správně předpony *s-*, *z-*, *vz-*
- používá předložky *s*, *z* ve správných vazbách
- ovládá psaní *ě – je, mě – mně* v kořeni slov
- ovládá pravopis vyjmenovaných a příbuzných slov
- odůvodňuje psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen
- odůvodňuje psaní *I/Y* v koncovkách přídavných jmen tvrdých a měkkých
- zvládá základy syntaktického pravopisu (tvary přičestí minulého)
- doplní správně čárky do textu¹²

7.3 PRAVOPIS LEXIKÁLNÍ

Jak již bylo výše zmíněno, do této oblasti řadíme psaní *I/Y* po měkkých, tvrdých a obojetných souhláskách uprostřed slova, dále psaní písmene *-Ě* ve skupinách *dě-tě-ně, bě-pě-vě-mě*; předložky a předpony *s-*, *z-*, *vz-*, psaní *Ú/ů* na začátku nebo uprostřed slova, psaní slov přejatých, zkratky a značky, psaní velkých a malých písmen na začátku slov a slovních spojení, pravopis spřežek, pravidla o spojovníku a dělení slov. S většinou z těchto zmíněných pravopisných jevů se pracuje již na I. stupni ZŠ, ale i tak do této oblasti spadá i učivo pro vyšší ročníky, kterému se tu však dále věnovat nebudu.

¹² 6ZŠKOLÍN. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání [online] 2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.6zskolin.cz/wp-content/uploads/2021/09/SVP_od-1.9.2021_-2_cast_I.st_.pdf

Jak již bylo zmíněno, v lexikálním pravopise jde hlavně o paměť a mechanické ukládání pravopisných poznatků. Zní to hrozivě, na druhou stranu to žákům nevadí, jejich mechanická paměť se právě v prvostupňovém období nejvíce rozvíjí a žáci ji tím pádem mohou používat a trénovat (Brabcová, 1990).

7.3.1 Psaní *I/Y* po tvrdých, měkkých souhláskách

Již ve 2. ročníku se žáci seznamují se všemi druhy souhlásek a učí se je nazpaměť najednou jako celek, protože jinak se odvodit nedají. Musí jen rozlišit, které souhlásky jsou tvrdé (*h, ch, k, r, d, t, n*) a které jsou měkké (*ž, š, č, ř, c, j, d', t', ň*). Existují však některé výjimky jak pro měkké, tak pro tvrdé souhlásky, které je potřeba si uvědomit. Po tvrdých souhláskách se *I* píše ve slovech, jako jsou citoslovce nebo slova citoslovečného původu. Naopak *Y* po měkkých souhláskách píšeme v případě, kdy se jedná o podstatné jméno rodu mužského, končí na *-c* a skloňuje se podle vzoru *hrad*.

7.3.2 Psaní *I/Y* po obojetných souhláskách

Toto učivo je dominantou ve 3. ročníku. Jinými slovy můžeme tuto skupinu nazvat jako vyjmenovaná slova. Jedná se o učivo, kdy se jednotlivé řady všech vyjmenovaných slov učí nazpaměť. Učitel je však vykládá po jednotlivých řadách s časovým odstupem po dostatečném procvičování. Řada vyjmenovaných slov se vykládá po třech slovech, která jdou za sebou. Nesmíme zapomenout na to, aby se žáci učili jak o vyjmenovaných slovech, tak i o slovech příbuzných. Skupina obojetných souhlásek (*b, f, l, m, p, s, v, z*) je pro žáky trochu, co se týče pravidel, obsáhlejší.

Nejprve bychom měli rozpoznat, v jaké části máme *I/Y* určit. V předponách se *Y/Ý* píše pouze v případě předpony *vy-*, *vy'*. K určování *I/Í* a *Y/Ý* v kořeni slov je zapotřebí ovládat řady vyjmenovaných slov a také od nich odvozená slova příbuzná. V příponách píšeme *I/Í*. Výjimkou jsou pouze některá slova z řad vyjmenovaných slov, např. *slep-ýš, kopyto* (Dolejší, 2005). Pokud se jedná o konec slova – tedy o koncovku, rozlišujeme psaní *I/Y* v koncovce podstatných a přídavných jmen, sloves v přičestí minulém a v osobních koncovkách sloves (Brabcová, 1990).

7.3.3 Psaní písmena *-Ě* ve skupinách *bě/bje, vě/vje, pě*

Hlavním faktorem, podle kterého se orientujeme, je stavba slova. Skupinu *bje, vje* píšeme v případě, kdy se setkává předpona *ob-* nebo *v-* s kořenem, který začíná na *je-*. Opačnou skupinu *bě, vě* píšeme v případech, kdy je tato skupina součástí kořene slova (Gazdíková, 2016). Skupinu *pě* píšeme vždy bez *-j* (Styblík, 1992).

7.3.4 Psaní skupiny *mě/mně*

Pro určování skupiny *-mě-* nebo *-mně-* ve slově nám pomáhá slovo základové, od kterého poté využíváme slov příbuzných. Když si dané slovo řekneme v různých příbuzných slovech, většinou nám samo prozradí, který z tvarů použít. Ve stupňovaných tvarech přídavných jmen vybíráme správný tvar podle prvního stupně. V kořenu slova píšeme vždy jen tvar *mě*. Jedinou výjimku tvoří slovo *tamější*, které si musíme zapamatovat, protože nám zde ani jedno pravidlo nepomůže (Styblík, 1992).

7.3.5 Psaní *Ú/ů*

Nejjednodušším pravidlem pro rozlišování *Ú/ů* je takové pravidlo, kdy *Ú* se píše na začátku slova a *ů* na konci nebo uprostřed slova. Obtížné bývá rozlišování *Ú* po předponách, v druhých částech složených slov nebo u cizích a přejatých slov (Topil, 2013).

7.3.6 Psaní velkých písmen

Na I. stupni základní školy žákům představujeme jen základní a jednodušší pravidla pro psaní velkých písmen. Ve 2. ročníku získávají povědomí o rozdílu mezi obecným a vlastním jménem, trénuje se psaní jmen osob, zvířat a jednoslovných jmen měst, vesnic, hor a řek. Ve 3. ročníku se k tomu všemu přidávají jména národů a jejich příslušníků, jednodušší víceslovné názvy zemí, států, měst, vesnic, hor, pohoří a řek (Karlovy Vary, Vysoké Tatry apod.) (Styblík, 1992), (Brabcová, 1990).

7.3.7 Psaní předpon *s-/se-*, *z-/ze-*, *vz-/vze-*

Jedná se o učivo 4. ročníku. Hlavní je naučit žáky rozlišovat předložky a předpony. Při určování těchto předpon se musíme ohlížet na význam a také na ustálené případy. Předponu *s-/se-* použijeme v tom případě, pokud se jedná o význam směřování dohromady – na jedno místo – k sobě; z povrchu pryč; shora dolů a v ostatních slovech, která si musíme pamatovat. Předponu *z-/ze-* píšeme v ostatních případech a zejména ve významu učinit nebo stát se nějakým; pokud se jedná o dokončení děje a v dalších slovech, která si musíme pamatovat. Dáváme si pozor u slov, u kterých můžeme napsat *s* i *z*, protože každá z variant dává danému slovu odlišný význam.

Předponu *vz-/vze-* píšeme v případě, kdy se jedná o význam pohybu směrem vzhůru, pohybu proti něčemu, započetí stupňujícího se děje (Dolejší, 2005).

7.3.8 Psaní předložek *s/se*, *z/ze*

Psaní správných předložek *s/se*, *z/ze* už se tentokrát neohlíží na význam, ale je spojeno s pádovou vazbou předložky. Při rozhodování jakou předložku kdy napíšeme,

pomáhá pád, ke kterému se předložka váže. Pokud se tedy jedná o 7. pád, použijeme pojící se předložku *s/se*, pokud o 2., použijeme *z/ze*.¹³

7.3.9 Psaní hlásek zdvojených

Zdvojené hlásky najdeme v takových slovech, ve kterých se nachází tzv. morfemický šev. Mluvíme o situaci, kdy se dvě stejná písmena nebo hlásky sejdou za sebou v místě, kde se potkávají předpona a kořen slova nebo kořen a přípona slova. Nejčastější situace bývá existence dvou *-n* (Jan Králík, 2009). Pokud se potkají na pomezí mezi předponou a kořenem slova nebo kořenem a příponou slova dvě stejná písmena, vyslovíme sice obvykle jednu hlásku, ale písmena napíšeme dvě.

Se žáky nejdříve probíráme problematiku s předponami. Když žáci pochopí princip zdvojování, můžeme se přesunout na krok s příponami (Topil, 2013).

7.3.10 Psaní párových souhlásek

V některých slovech se na konci nebo uprostřed nachází takové souhlásky, které jinak píšeme a jinak je vyslovujeme. Nazýváme je párovými souhláskami. Slova, která obsahují tyto souhlásky, si musíme říct v jiném tvaru tak, abychom poznali, jak je správně napsat. Do párových souhlásek patří: *p-b, t-d, t'-d', f-v, s-z, š-ž, ch-h*. Toto učivo se začíná ve druhém ročníku a pokračuje až do třetího.¹⁴

7.4 PRAVOPIS MORFOLOGICKÝ

Do této oblasti spadá psaní *I/Y* v koncovech jmen a slovesných tvarů přítomného času, např. zdravím, chválíme. Na I. stupni základní školy se výuka tohoto pravopisu a jeho jevů pouze začíná a poznává. Úplné ponoření do této problematiky je v 5. a 6. ročníku. Ke zvládnutí morfologického pravopisu musí žák ovládat mluvnické učivo. Mluvnickým učivem se rozumí určování pádu, přiřazování jmen k příslušným vzorům atd (Brabcová a kol., 1990).

¹³ Moje čeština. *Psaní předložek s, z* [online] 2014 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2008101301-psani-predlozek-s-z>

¹⁴ Školský portál Pardubického kraje, ke vzdělání a vědění na dosah. *Párové souhlásky* [online] 2014 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Zaci-a-studenti/E-learning/Pro-bazanty-1-5-rocnik/parove-souhlasky-1?CategoryName=Pro-bazanty-1.-5.-rocnik>

7.4.1 Psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen

Podstatná jména svými tvary mohou vyjádřit sedm pádů, tzn. že se skloňují. Podle rodu a skloňování je přiřazujeme ke vzorům (Brabcová, Pišlová, 1992).

Vzory jsou naší hlavní pomůckou, kterou využíváme při psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen. Žák by měl zvládat určování pádů a přiřazování podstatných jmen k příslušným vzorům. Pokud se dané podstatné jméno ohýbá stejně jako vzor, našli jsme shodu.

7.4.2 Psaní *I/Y* v koncovkách přídavných jmen

U přídavných jmen se řídíme stejně jako u podstatných jmen příslušnými vzory. Dále však přidáváme druh, který má také velmi důležitou roli a určujeme ho ještě před samotným vzorem. Přídavná jména dělíme podle druhu na tvrdá, měkká, přivlastňovací. V koncovkách měkkých přídavných jmen píšeme vždy jen *I/Í*. U koncovky přídavného jména tvrdého píšeme *Y/Ý*, pouze v 1. a 5. pádě čísla množného rodu mužského životného je *I/Í*. U přídavných jmen přivlastňovacích je to stejné, jen za přídavné jméno dosazujeme tvary jiného vzoru (Gazdíková, 2016).

7.4.3 Psaní *I/Y* v koncovkách sloves

V přítomných tvarech všech sloves píšeme vždy pouze *I* nebo *Í*. V koncovkách tvaru přičestí minulého určování *I/Y* závisí na shodě přísudku s podmětem, které se věnuje další část kapitoly (Dolejší, 2005).

7.5 PRAVOPIS SYNTAKTICKÝ

Do syntaktického pravopisu řadíme shodu přísudku s podmětem a větnou interpunkci. Jevy, které odrážejí větné vztahy (Brabcová, 1990).

7.5.1 Shoda přísudku s podmětem

Problematika shody přísudku s podmětem je probírána ve 4. ročníku. Hlavním předpokladem, abychom dokázali napsat správné *I/Y* ve shodě, je umět najít podmět ve větě a pochopit princip shody. Je tedy velmi důležité s žáky trénovat hledání základní skladební dvojice. Určování *I/Y* v koncovkách sloves pro žáky obtížné není, až na slovesa v minulém čase v množném čísle. Při psaní *I/Y* v koncovkách sloves v přičestí minulém se řídíme pravidly, podle kterých píšeme *I* a *Y*. Dále také bychom neměli zapomenout na variantu *-A* pokud se jedná o podmět rodu středního (Brabcová, 1990).

7.5.2 Větná interpunkce

Již od 1. třídy klademe důraz na interpunkční znaménko na konci každé věty. Ve 2. ročníku se žáci učí interpunkční znaménka na konci věty rozlišovat na základě druhů vět. Mezi tato znaménka patří tečka, vykřičník, otazník. Dále se snažíme žákům objasnit pravidla interpunkčních znamének ve větách jednoduchých, v souvětích a v přímé řeči. Od 3. ročníku se žáci učí psát čárku mezi dvě věty, aniž by byly odděleny spojkou. Podrobněji se žáci ponořují do problematiky interpunkce až na II. stupni ZŠ (Brabcová, 1990).

8. EMPIRICKÁ ČÁST

8.1 CÍLE A OTÁZKY VÝZKUMU

Svou diplomovou práci zaměřuji na výskyt nejčastějších pravopisných chyb u žáků 5. ročníku I. stupně základního vzdělávání. Jde mi o to, abych zjistila, do jaké míry si jednotlivé pravopisné jevy v průběhu prvního až pátého ročníku zapamatovali a osvojili si je. Ve své diplomové práci bych chtěla také zkoumat vliv učebnice dvou různých nakladatelství. Zajímá mě, jestli má na míru osvojení pravopisných pravidel výběr učebnice nějaký vliv.

Ve výzkumu budu hledat odpovědi na tyto výzkumné otázky:

- 1) **Kterých pravopisných chyb se žáci pátých ročníků dopouštějí nejčastěji?**
- 2) **Má na míru osvojení pravopisných pravidel nějaký vliv učební text, s kterým žáci ve škole pracují?**

8.2 DIKTÁT JAKO ZDROJ VÝZKUMU

Na základě výzkumu se pokusím upozornit na pravopisné chyby, které se objevovaly nejčastěji.

Diktát:

Nový kabát mi z věšáku okamžitě spadl. V úterý se ztratili sousedovi vztekli psi Alík a Zoro. Neměla hlad ani nechtěla nic pít. Děti hrály o přestávce na hřišti vybíjenou. Zalykal se smíchy. Babiččin oběd nás nasýtil. Tatínek se rozzlobil a vztáhl na něj ruku. Dívky i chlapci z 2. A jeli společně na výlet do Břeclavi. Na hory jsme si vypůjčili lyže z půjčovny. Slepýš zasyčel a zmizel za bukovými větvemi. Naše domněnka byla samozřejmě zcela správná.

Při sestavování diktátu jsem se inspirovala učebnicí Český jazyk s Tobiášem, kde jsem hledala různá slovní spojení a sestavila je do vět (Topil – Bičíková, 1995).

8.2.1 Přehled sledovaných jevů a metodický postup

Diktát obsahoval dohromady 78 slov, z toho 46 slov obsahovalo nějaký mnou sledovaný pravopisný problém. Text se skládal z 11 vět, které na sebe nenavazovaly a netvořily souvislý text.

V následujícím seznamu uvádím počet slov k jednotlivým pravopisným jevům. V některých slovech sleduji i dva a více pravopisných jevů najednou, proto mohou být čísla poněkud vysoká.

- tvrdé a měkké souhlásky: 15 slov
- obojetné souhlásky: 15 slov
- psaní -Ě uprostřed slova: 6 slov
- psaní Ú/Ů: 3 slova
- velká a malá písmena: 11 vět s velkým písmenem, 3 vlastní jména
- předpony s-, z-, vz-: 6 slov
- zdvojené hlásky: 2 slova
- párové hlásky: 6 slov
- I/Y v koncovkách podstatných jmen: 3 slova
- shoda přísudku s podmětem: 4 slova

9. METODY A ORGANIZACE VÝZKUMU

9.1 ZKOUMANÝ SOUBOR

Pro výzkum své diplomové práce jsem si vybrala žáky pátého ročníku ze dvou různých škol. Tyto základní školy se nachází ve Středočeském kraji. Snažila jsem se vybrat takové třídy, které se vzdělávají podle rozdílných učebnic, abych mohla daný výzkum realizovat a analyzovat.

Výzkum jsem uskutečnila v měsíci únoru 2022 a zapojila jsem do něj Základní školu Žižkov a Základní školu Kolín V. Diktát jsem rozdala do čtyř tříd pátých ročníků. Celkem diktát napsalo 70 žáků. Přehled zkoumaných škol můžete vidět v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Počet zkoumaných škol a počet žáků

Základní škola	Počet žáků 5. tříd
Základní škola Kolín V.	34
Základní škola Žižkov	36
Celkem	70

Základní škola Kolín V.

První zmínka o základní škole se objevila již v roce 1899. V roce 1992 se zařadila mezi základní školy s rozšířenou výukou cizích jazyků. Školu navštěvují žáci od 1. do 9. ročníku ZŠ. Základní škola se snaží klást důraz na udržení kolektivu v průběhu celého I. stupně. Rozšířená výuka cizích jazyků se zaměřuje hlavně na anglický jazyk. Ve 2. ročníku mají žáci jednu hodinu anglického jazyka týdně, ve 3. ročníku se již počet hodin navyšuje na 3 hodiny týdně. Z této školy jsem do výzkumu zapojila 34 žáků 5. ročníků se vzděláním podle učebnice od nakladatelství Nová škola.

Základní škola Žižkov Kutná Hora

Základní škola Žižkov patří mezi kutnohorské základní školy s rozšířenou matematickou třídou. V době výzkumu základní školu navštěvovalo 697 žáků, kteří byli rozděleni do 31 tříd. Žáci se od prvního ročníku vzdělávají s učebnicemi od nakladatelství Fraus. Do svého výzkumu jsem zapojila 36 žáků.

9.2 METODY VÝZKUMU

Hlavním úkolem výzkumu bylo odhalit úroveň znalostí pravopisu lexikálního, morfologického a syntaktického. Podle výsledků poté vyvodit závěry, které by mohly odhalit z uvedených pravopisných jevů ty, ve kterých žáci dělají nejčastěji chybu, a proto je potřeba věnovat jim daleko vyšší pozornost.

Pátý ročník základní školy jsem si vybrala, protože mě zajímalo, jak žáci těsně před přestupem na 2. stupeň ovládají pravopis. Zda ho mají dostatečně upevněný a jsou schopni ho správně používat.

Jak již bylo řečeno, pro ověřování znalostí z oblasti pravopisu byl použit diktát, který psalo 70 žáků. Po odevzdání diktátu jsem s žáky prošla jeho správné řešení. Předtím, než jsem žákům začala diktát diktovat, jsem v každé třídě vysvětlila, jak s jeho výsledky budu následně pracovat.

Než žáci začali psát, řekla jsem jim, jaké pravopisné jevy mohou v diktátu objevit. Diktát jsem žákům diktovala po větách, nejednalo se sice o dlouhá souvětí, přesto jsem věty četla i po částech. Na závěr jsem celý diktát ještě jednou přečetla a poté žáci dostali pár minut na samostatnou kontrolu. V každé třídě trval diktát zhruba 25 minut.

9.3 STANOVENÍ HYPOTÉZY

Předpokládám, že žáci nejčastěji udělají chybu ve vyjmenovaných a příbuzných slovech. Domnívám se, že pravopisné jevy s obojetnou souhláskou patří mezi těžké učivo, u žáků tedy chyby vzniknou většinou z neznalosti učiva a z neschopnosti zapamatovat si větší množství učební látky.

Dále předpokládám, že v pravopisné oblasti velkých písmen bude počet chyb naopak minimální, protože se v diktátu nachází pouze tři jednoduchá vlastní jména a 11 vět s počátečním velkým písmenem.

Zároveň se domnívám, že výsledky obou skupin budou velice podobné a odlišné typy učebnic nebudou mít téměř žádný vliv.

HYPOTÉZA:

1. Pravopisnou oblastí s největší frekvencí chyb bude u žáků 5. ročníků problematika psaní *I/Y* po obojetných souhláskách, naopak nejméně problematickou oblastí bude psaní velkých písmen.
2. Vliv odlišných učebnic na výsledky z diktátu bude minimální.

10. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Jako první se zaměřím na skupinu žáků, kteří se vzdělávají pomocí učebnice z nakladatelství Nová škola. Pravopisné jevy rozdělím na tři oblasti: na pravopis lexikální, morfologický a syntaktický. V těchto oblastech poté podrobněji popíšu jednotlivé pravopisné jevy, které do těchto skupin patří. Psaní *I/Y* v koncovech přídavných jmen však musím z výzkumu vynechat, protože žáci kolínské základní školy se v době, kdy byl výzkum prováděn, s tímto učivem ještě nesetkali.

10.1 PRAVOPIS LEXIKÁLNÍ

V lexikálním pravopisu se zaměřím na pravopisné jevy, jako je psaní *I/Y* po tvrdých, měkkých a obojetných souhláskách. Dále se zaměřím na předpony *s-*, *z-*, *vz-*. Nesmíme zapomenout na psaní kroužku nebo čárky nad hláskou *U*. Důležitou součástí je také správné psaní písmena *-Ě* uprostřed slova. Dalším pravopisným jevem je psaní velkých a malých písmen. Skupinu uzavírají dva pravopisné jevy, a to psaní zdvojených hlásek a psaní párových souhlásek.

Tabulka 2: Počet chyb v pravopisném jevu psaní *I/Y* po tvrdých souhláskách

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>úterý (úterí)</i>	34	4	12	30	88
<i>smíchy (smíchi)</i>	34	2	6	32	94

Tabulka 3: Počet chyb v pravopisném jevu psaní *I/Y* po měkkých souhláskách

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>chlapci (chlapcy)</i>	34	1	3	33	97

V tabulce 2, 3 vidíme, že psaní *I/Y* u měkkých a tvrdých souhlásek v 5. ročníku již žákům nedělá takový problém jako v nižších ročnících. Jedná se většinou o chybu ze zbrklosti nebo nepozornosti. Proto se chyby vyskytly jen ojediněle (12 %, 6 %, 3 % žáků).

Tabulka 4: Počet chyb v pravopisném jevu psaní I/Y v obojetných souhláskách

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>Alík (Alýk)</i>	34	2	6	32	94
<i>vybíjenou (vybyjenu)</i>	34	2	6	32	94
<i>zalykal (zaliikal)</i>	34	15	44	19	56
<i>nasytil (nasitil)</i>	34	9	26	25	74
<i>lyže (liže)</i>	34	1	3	33	97
<i>slepýš (slepiš)</i>	34	5	15	29	85
<i>zasyčel (zasičel)</i>	34	9	26	25	74
<i>zmizel (zmyzel)</i>	34	2	6	32	94
<i>výlet (vilet)</i>	34	2	6	32	94
<i>vybíjenou (vibíjenou)</i>	34	1	3	33	97
<i>rozzlobil (rozzlobyl)¹⁵</i>	34	3	9	31	91

Z tabulky 4 vyplývá, že problematika obojetných souhlásek je pro žáky složitější. Nejčastěji žáci udělali chybu ve slově *zalykal* (44 % žáků). Diktát obsahoval 15 výrazů s obojetnou souhláskou. Jak je z tabulky patrné, žáci v 11 udělali chybu.

Tabulka 5: Počet chyb v pravopisném jevu psaní Ú/Ů

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>úterý (üterý)</i>	34	2	6	32	94
<i>vypůjčili (vypújčili)</i>	34	2	6	32	94
<i>půjčovny (pújčovny)</i>	34	2	6	32	94

Psaní Ú/Ů žákům nedělalo žádný velký problém a chyby se stávaly pouze ojedinelé. Pouze 6 % žáků ve třech slovech, které uvádí tabulka 5, zvolilo znaménka přesně naopak.

¹⁵Nejedná se o „i“ v kořenu slova, ale o koncovku slovesných tvarů. S problematikou vyjmenovaných slov souvisí, protože to žáci jako kořenné „i“ identifikují a spojují pak nesprávně se slovem být.

Tabulka 6: Počet chyb v pravopisném jevu psaní -Ě

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
Věšáku (<i>vješáku</i>)	34	1	3	33	97
Neměla (<i>nemněla</i>)	34	1	3	33	97
Oběd (<i>objed</i>)	34	1	3	33	97
Domněnka (<i>domněnka</i>)	34	5	15	29	85
Samozřejmě (<i>samozřejmě</i>)	34	2	6	32	94

Zároveň také v pravopisném jevu psaní písmena -Ě uprostřed slova není výsledek tak špatný. Jak vidíme v tabulce 6, nejvíce chyb se objevilo ve slově *domněnka* (*domněnka*) (15 % žáků). Průměrně ve zbylých slovech udělal chybu vždy jen jeden žák (3 %).

Tabulka 7: Počet chyb v pravopisném jevu psaní předpon s-, z-, vz-

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>spadl</i> (<i>zpadl</i>)	34	1	3	33	97
<i>ztratili</i> (<i>stratili</i>)	34	13	38	24	62
<i>vzteklí</i> (<i>vsteklí, steklí, ztekli</i>)	34	8	24	29	76
<i>vztáhl</i> (<i>ztáhl, stáhl, stáhl</i>)	34	10	29	23	71
<i>společně</i> (<i>zpoolečně</i>)	34	1	3	33	97
<i>zcela</i> (<i>scela</i>)	34	0	0	34	100

Dalším zkoumaným jevem bylo psaní předpon s-, z-, vz-. Ze šesti slov žáci nesprávně napsali pět z nich. Naopak slovo *zcela* napsali všichni žáci správně. Jako velice problémové se objevilo slovo *ztratili* (*stratili*) (38 % žáků), což je více jak třetina žáků z celkového počtu první skupiny. Dalšími problematickými slovy, ve kterých udělalo chybu 29 % a 24 % žáků, byla slova *vztáhl* (*vstáhl, ztáhl, stáhl*) a *vzteklí* (*vsteklí, ztekli, stekli*). Žáci vytvářeli několik variant obou slov. Výskyt ostatních chyb, které se týkají tohoto pravopisného jevu, ukazuje tabulka 7.

Tabulka 8: Počet chyb v pravopisném jevu psaní velkých a malých písmen

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
na začátku věty	34	3	9	31	91
v zeměpisném názvu	34	3	9	31	91
v osobním jméně	34	1	3	33	97

V tabulce 8 je zachycen počet chyb, kterých se žáci dopustili při psaní velkých a malých písmen. Jak můžeme vidět, psaní velkých a malých písmen patří mezi pravopisné jevy, v nichž žáci dělají chyby minimálně. Vyskytlo se pouze malé procento žáků, kteří se chyby dopustili.

Tabulka 9: Počet chyb v pravopisném jevu psaní hlásek zdvojených

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
Babiččin (babiččin, babiččin)	34	7	21	27	79
rozzlobil (rozzlobil)	34	9	26	25	74

Tabulka 9 poukazuje na chybné psaní zdvojených hlásek. Ze dvou slov, ve kterých se mohla objevit chyba, se jí žáci dopustili v obou případech, a to zrovna v nemalém počtu 26 % a 21 %. Průměrně chybu udělalo 23,5 % žáků.

Tabulka 10: Počet chyb v pravopisném jevu párové souhlásky

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
dívky (dífký)	34	1	3	33	97

Jedna z pravopisných oblastí, ve kterých se chyby dopustila jen malá část žáků, se týká psaní párových hlásek. Ze šesti slov, které jsem do diktátu zařadila, chybu udělal pouze jeden žák, a to ve slově dívky (tab. 10).

10.2 PRAVOPIS MORFOLOGICKÝ

Jak již bylo řečeno, v oblasti morfologického pravopisu zkoumáme pravopis psaní *I/Y* v koncovkách podstatných a přídavných jmen a také v koncovkách sloves v přítomném čase. Vzhledem k neprostudované látce a nepřítomnosti slovesa v přítomném čase se v této kapitole budu zabývat pouze psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen.

Tabulka 11: Počet chyb v pravopisném jevu psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>psi (psy)</i>	34	7	21	32	79
<i>Břeclavi (Břeclavy)</i>	34	13	38	21	62
<i>větvemi (větvemy)</i>	34	1	3	33	97

Jak je patrné, žákům dělá velké problémy určování koncovky podstatných jmen podle vzoru, nejvíce v zeměpisných názvech. Ne každý si dokáže odůvodnit a vyskoňovat název města podle správného vzoru (38 % žáků). Výskyt ostatních chyb v této pravopisné oblasti ukazuje tabulka 11. Průměrně se chyby dopouštělo 20, 5 % žáků.

10.3 PRAVOPIS SYNTAKTICKÝ

V této části pravopisu sleduji dvě oblasti. Jedná se o správné určování shody přísudku s podmětem a také větnou interpunkci. Z výsledků výzkumu je zřejmé, že pravopis větné interpunkce dopadl daleko lépe než pravopis shody přísudku s podmětem.

Tabulka 12: Počet chyb v pravopisném jevu shoda přísudku s podmětem

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>ztratili (ztratily)</i>	34	8	24	26	76
<i>hrály (hráli)</i>	34	16	47	18	53
<i>jeli (jely)</i>	34	4	12	30	88
<i>vypůjčili (vypůjčily)</i>	34	7	21	27	79

Tabulka 12 zachycuje počet chyb, které žáci udělali v pravopisném jevu shoda přísudku s podmětem. Největší problém dělalo žákům uvědomění si u slovesa *hrály (hráli)*

změny rodu podmětu v množném čísle. V tomto případě se chyby dopustila téměř polovina žáků z celkového počtu 34.

Výsledky ostatních chybovaných slov najdeme podrobněji v tabulce. Problematika shody přísudku s podmětem byla tedy obtížná pro více jak čtvrtinu žáků.

Tabulka 13: Počet chyb v pravopisném jevu větná interpunkce

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
chybějící tečka na konci věty	34	4	12	30	88

Výsledky zkoumání dále nasvědčují tomu, že ani problematika větné interpunkce (tab. 13) nedělá žákům velké potíže. Z jedenácti vět pouze 12 % žáků vynechalo tečku na konci věty.

Tabulka 14: Počet chyb ostatních nespecifikovaných pravopisných jevů

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
Břeclavi (Břetslavi, Břeslavi)	34	3	9	32	91
vypůjčili (vypůčili)	34	2	6	32	94
půjčovny (půčovny)	34	1	3	33	97
samozřejmě (samozřejmě)	34	10	29	24	71
o přestávce (opřestávce)	34	2	6	32	94
na něj (naněj)	34	1	3	33	97

Tabulka 14 zmiňuje ostatní pravopisné chyby, které nepatří do žádné z výše vymezených oblastí. Patří sem problematika slova *samozřejmě* (*samozřejmě*), kdy téměř třetina žáků přidala navíc doprostřed slova písmeno *-d* (29 %). Někteří žáci nesprávně zapsali zeměpisný název města *Břeclav* (*Břetslavi*, *Břeslavi*) (9 % žáků).

10.4 OSTATNÍ RELATIVNÍ CHYBY

Mimo pravopisné chyby lexikálního, morfologického a syntaktického pravopisu se v diktátech objevily i chyby tzv. relativní. K těmto chybám dochází většinou z důvodu

nepozornosti, z únavy nebo nesoustředění se žáka v průběhu psaní diktátu. Jedná se např. o vynechání slova nebo o chybějící háček, čárku nad hláskami.

Tabulka 15: Počet ostatních relativních chyb

<i>Chyba</i>	<i>Celkem žáků</i>
<i>chybějící slovo</i>	17
<i>chybějící háček nad písmenem</i>	5
<i>záměna slova</i>	4
<i>záměna písmene</i>	4
<i>písmeno navíc</i>	7
<i>chybějící čárka nad písmenem</i>	6
<i>chybějící tečka u písmen i a j</i>	2
<i>chybějící písmeno</i>	15
<i>slovo navíc</i>	3

Tabulka 15 ukazuje, že žáci často při diktátu vynechávají některá slova (17 žáků) nebo písmena (15 žáků). V ostatních případech se jedná o drobné chyby, kterých se dopustilo minimální množství žáků.

10.5 NEJČASTĚJŠÍ PRAVOPISNÉ CHYBY 1. SKUPINY

Tabulka 16: Nejčastější pravopisné chyby 1. skupiny v zadaném diktátu

<i>Pravopisný jev</i>	<i>Celkem žáků</i>	<i>Chybně</i>		<i>Správně</i>	
		<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
<i>hrály (hráli)</i>	34	16	47	18	53
<i>zalykal (zaliikal)</i>	34	15	44	19	56
<i>Břeclavi (Břeclavy)</i>	34	13	38	21	62
<i>ztratili (stratili)</i>	34	13	38	23	62
<i>vztáhl (vstáhl, stáhl, ztáhl)</i>	34	10	29	24	71
<i>samozřejmě (samozdřejmě)</i>	34	10	29	24	71
<i>nasytil (nasitil)</i>	34	9	26	25	74
<i>rozzlobil (rozlobil)</i>	34	9	26	25	74

Na závěr zhodnocení první skupiny žáků bych ráda označila osm nejčastěji chybovaných slov (tab. 16), která se u nich objevila, ať už z oblasti pravopisu lexikálního, morfologického nebo syntaktického.

S většinou pravopisných jevů z oblasti lexikálního pravopisu se žáci seznamují v průběhu celého I. stupně základní školy. Nejedná se tedy o pravopisné jevy neznámé a nedostatečně procvičované. I přesto podle výsledků výzkumu z osmi nejčastěji chybovaných slov, se žáci dopustili chyb u pěti, jež spadají do oblasti výše zmiňovaného pravopisu lexikálního.

Avšak slovo, u kterého se téměř polovina žáků z celkového počtu 34 dopustila chyby nejčastěji, patří do oblasti pravopisu syntaktického a jedná se o shodu přísudku s podmětem.

10.6 PRAVOVISNÉ OBLASTI S POČTEM CHYB 1. SKUPINY

Tabulka 17: Pravopisné oblasti s největší frekvencí chyb - 1. skupina

<i>Počet jevů v diktátu</i>	<i>Počet chyb</i>	<i>Počet chyb v procentech</i>
<i>obojetné souhlásky (15)</i>	51	10 %
<i>předpony s-,z-, vz- (6)</i>	33	14 %
<i>shoda přísudku s podmětem (4)</i>	32	24 %
<i>psaní I/Y v koncovkách podstatných jmen (3)</i>	21	21 %
<i>psaní Ú/Ů (3)</i>	18	18 %
<i>psaní hlásek zdvojených (2)</i>	16	24 %
<i>psaní -Ě uprostřed slova (6)</i>	10	5 %
<i>tvrdé, měkké souhlásky (15)</i>	7	1,3 %

<i>velká a malá písmena (14)</i>	7	1,4 %
<i>větná interpunkce (12)</i>	4	1 %
<i>psaní párových souhlásek (6)</i>	1	0,7 %

V tabulce 17 jsem sestavila přehled všech pravopisných oblastí, které jsem se pomocí diktátu rozhodla zkoumat, a které se v něm objevily. Abych mohla tuto tabulku vyhodnotit, sečetla jsem chyby za všechna slova z jedné pravopisné oblasti.

Z výsledků výzkumu můžeme získat dvě různé odpovědi. Pokud se zaměříme na pravopisnou oblast s největším množstvím těchto chyb, nejkritičtější skupinou se stávají obojetné souhlásky (51 chyb). Pokud se ovšem zaměříme na procentuální část, vyjde nám jako nejkritičtější pravopisná oblast shoda přísudku s podmětem (24 %) a psaní hlásek zdvojených (24 %). K těmto dvěma rozdílným odpovědím dochází z důvodu neshodného počtu slov v jednotlivých pravopisných oblastech.

Tabulka 18: Počet žáků s počtem chyb

<i>Počet chyb</i>	<i>Počet žáků</i>	<i>Počet žáků v procentech</i>
0	1	3 %
1	1	3 %
3	5	15 %
4	3	9 %
5	5	15 %
6	7	21 %

<i>7</i>	1	3 %
<i>8</i>	2	6 %
<i>9</i>	2	6 %
<i>10</i>	2	6 %
<i>11</i>	2	6 %
<i>12</i>	1	3 %
<i>14</i>	1	3 %
<i>18</i>	1	3 %

V závěru této kapitoly bych ráda představila počet žáků s určitým počtem chyb v daném diktátu. Přehled těchto žáků ukazuje tabulka 18.

Diktát bez chyby napsal pouze jeden žák z celkového počtu 34. Nejčastěji se u žáků vyskytovalo 6 chyb.

Jako další je skupina žáků, která se vzdělává prostřednictvím učebnic z nakladatelství Fraus. V tomto případě jsem zkoumala skupinu o 36 respondentech.

10.7 PRAVOPIS LEXIKÁLNÍ

Tabulka 19: Počet chyb v pravopisném jevu tvrdé souhlásky

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>smíchy (smíchi, smýchi)</i>	36	2	6	34	94
<i>půjčovny (půjčovni)</i>	36	1	3	35	97

Výsledky vycházející z tabulky 19 poukazují na to, že problematika tvrdých a měkkých souhlásek žákům nedělá téměř žádné potíže. V měkkých souhláskách chybu neudělal nikdo a v tvrdých souhláskách pouze 3 žáci.

Tabulka 20: Počet chyb v pravopisném jevu obojetné souhlásky

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>zalykal (zaliikal)</i>	36	9	25	27	75
<i>nasytil (nasiltil)</i>	36	3	8	33	92
<i>zasyčel (zasičel)</i>	36	9	25	27	75
<i>slepýš (slepíš)</i>	36	7	19	29	81
<i>rozzlobil (rozzlobyl)</i> ¹⁶	36	5	14	31	86
<i>vybíjenou (vybyjenou, vibíjenou)</i>	36	3	8	33	92
<i>babiččin (babyččin)</i>	36	1	3	35	97
<i>výlet (vilet)</i>	36	1	3	35	97
<i>zmizel (zmyzel)</i>	36	2	6	34	94
<i>mi (my)</i>	36	1	3	35	97

Tabulka 20 poukazuje na počet chyb, kterých se žáci dopustili v pravopisném jevu psaní *I/Y* v obojetných souhláskách. Jak je patrné, nejproblémovějšími slovy se stala

¹⁶ Nejedná se o „i“ v kořenu slova, ale o koncovku slovesných tvarů. S problematikou vyjmenovaných slov souvisí, protože to žáci jako kořenné „i“ identifikují a spojují pak nesprávně se slovem být.

slovesa *zasyčel* (*zasičel*) a *zalykal* (*zalikal*), kdy se chyby dopustilo devět žáků (25 %). Třetím nejkritičtějším slovem bylo slovo *slepýš* (19 % žáků).

Tabulka 21: Počet chyb v pravopisném jevu psaní *Ú/Ů*

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>úterý</i> (<i>ůterý</i>)	36	3	8	33	92
<i>vypůjčili</i> (<i>vypůjčili</i>)	36	3	8	33	92
<i>půjčovny</i> (<i>půjčovny</i>)	36	1	3	35	97

Jak můžeme sledovat v tabulce 21, stejně jako problematika tvrdých a měkkých souhlásek ani psaní *Ú/Ů* nedělalo žákům velké potíže. Průměrně chybu udělalo pouze 6 % žáků.

Tabulka 22: Počet chyb v pravopisném jevu psaní *-Ě*

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>věšáku</i> (<i>vješáku</i>)	36	1	3	35	97
<i>oběd</i> (<i>objed</i>)	36	1	3	35	97
<i>domněnka</i> (<i>doměnka</i>)	36	25	69	11	31
<i>samozřejmě</i> (<i>samozřejmně</i>)	36	6	17	30	83

Dalším zkoumaným pravopisným jevem bylo psaní písmena *-Ě* uprostřed slova. Jak vyplývá z tabulky 22, žákům dělalo největší problémy správné rozlišení slabik *mě* a *mně*. Nejčastěji žáci udělali chybu ve slově *domněnka* (*doměnka*), kde se chyby dopustily více jak dvě třetiny žáků z celkového počtu 36 žáků.

Tabulka 23: Počet chyb v pravopisném jevu psaní předpony *s-*, *z-*, *vz-*

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>spadl</i> (<i>zpadl</i>)	36	1	3	35	97
<i>vzteklí</i> (<i>steklí</i>)	36	1	3	35	97
<i>ztratili</i> (<i>stratili</i>)	36	15	42	21	58

<i>vztáhl (ztáhl, stáhl, vstáhl)</i>	36	15	42	21	58
<i>zcela (scela)</i>	36	3	8	33	92
<i>správná (zprávná)</i>	36	3	8	33	92

Jak vidíme v tabulce 23, psaní předpon *s-*, *z-*, *vz-* spadá mezi pravopisné jevy, které dělají žákům velké potíže. Právě v tomto pravopisném jevu se chyby dopustilo průměrně 18 % žáků. Mezi slova s nejčastějším výskytem chyb řadíme slovesa *ztratili* (*stratili*) a *vztáhl* (*stáhl, ztáhl, vstáhl*), kdy chybovala téměř polovina žáků z celkového počtu 36.

Tabulka 24: Počet chyb v pravopisném jevu psaní velkých a malých písmen

<i>Pravopisný jev</i>	<i>Celkem žáků</i>	<i>Chybně</i>		<i>Správně</i>	
		<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
<i>v zeměpisném názvu</i>	36	1	3	35	97
<i>záměna malého písmene za velké</i>	36	4	11	32	89

Jak je z tabulky 24 zřejmé, psaní velkých a malých písmen řadíme mezi pravopisné jevy, v nichž žáci udělají chybu minimálně. Na velké písmeno na začátku věty nezapomněl nikdo. Naopak z neznámých důvodů někteří napsali velké písmeno v místě, kde vůbec nemělo být, a to až 11 % žáků.

Tabulka 25: Počet chyb v pravopisném jevu psaní hlásek zdvojených

<i>Pravopisný jev</i>	<i>Celkem žáků</i>	<i>Chybně</i>		<i>Správně</i>	
		<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
<i>babiččin (babičin)</i>	36	4	11	32	89
<i>rozzlobil (rozlobil)</i>	36	10	28	26	72

V tabulce 25 je zachycen počet chyb v pravopisném jevu psaní hlásek zdvojených. Ze dvou slov, ve kterých se mohla objevit chyba, se jí žáci dopustili v obou případech, a to v průměru 19,5 % žáků z celkového počtu.

Tabulka 26: Počet chyb v pravopisném jevu párové souhlásky

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>oběd (obět)</i>	36	2	6	34	94

Výsledky výzkumu, které vidíme v tabulce 26, dále ukazují, že problematika párových souhlásek žákům také nedělá velké potíže. Diktát obsahoval 6 slov s problematickou párovou souhláskou, z toho pouze v jednom slově dva žáci udělali chybu.

10.8 PRAVOPIS MORFOLOGICKÝ

Tabulka 27: Počet chyb v pravopisném jevu psaní I/Y v koncovkách podstatných jmen

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>psi (psy)</i>	36	6	17	30	83
<i>Břeclavi (Břeclavy)</i>	36	8	22	28	78
<i>větvemi (větvy)</i>	36	2	6	34	94

V tabulce 27 je zachycen výskyt chyb v pravopisném jevu psaní I/Y v koncovkách podstatných jmen. V průměru se v této pravopisné oblasti objevilo 15 % chyb.

10.9 PRAVOPIS SYNTAKTICKÝ

Tabulka 28: Počet chyb v pravopisném jevu shody přísudku s podmětem

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>ztratili (ztratily)</i>	36	5	14	31	86
<i>hrály (hráli)</i>	36	4	11	32	89
<i>jeli (jely)</i>	36	7	19	29	81
<i>vypůjčili (vypůjčily)</i>	36	6	17	30	83

V oblasti pravopisného jevu shody přísudku s podmětem se žáci dopustili chyby ve všech čtyřech slovech, která se v diktátě s problematikou shody objevila. Nejčastěji žáci

udělali chybu ve slovese *jeli* (*jely*), kdy neupřednostnili mužský rod životný před ženským rodem.

Tabulka 29: Počet chyb v pravopisném jevu větná interpunkce

Pravopisný jev	Celkem m žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>chybějící tečka na konci věty</i>	36	8	22	28	78

Jedna z oblastí, ve kterých se žáci dopustili jednoho druhu chyby, se týká pravopisu větné interpunkce. Jak ukazuje tabulka 29, z 11 vět pouze u 8 z nich žáci opomněli tečku na konci (22 %).

Tabulka 30: Počet chyb ostatních nespecifikovaných pravopisných jevů

Pravopisný jev	Celkem žáků	Chybně		Správně	
		počet	%	počet	%
<i>Břeclavi (Břetslavi, Břeslavi)</i>	36	4	11	32	89
<i>samozřejmě (samozdřejmě)</i>	34	12	33	24	67

Tabulka 30 zmiňuje chyby, které se nedají nijak specifikovat, netýkají se ani jedné výše uvedené pravopisné oblasti a řadíme je tedy mezi ostatní pravopisné chyby. Patří sem problematika slova *samozřejmě* (*samozdřejmě*), kdy žáci přidávají navíc doprostřed slova *-d* (33 % žáků). Někteří žáci nesprávně zapsali zeměpisný název města *Břeclav* (*Břetslavi*, *Břeslavi*) (11 % žáků).

10.10 OSTATNÍ RELATIVNÍ CHYBY

Tabulka 31: Ostatní relativní chyby

Chyba	Celkem žáků
<i>chybějící slovo</i>	4
<i>chybějící háček nad písmenem</i>	7
<i>záměna písmene</i>	1
<i>písmeno navíc</i>	3

<i>chybějící čárka nad písmenem</i>	22
<i>chybějící tečka u písmen i a j</i>	1
<i>chybějící písmeno</i>	8
<i>záměna háčku za čárku</i>	1
<i>rozdělení slova</i>	1
<i>dvě slova dohromady</i>	2
<i>háček navíc</i>	3

Jak vyplývá z tabulky 31, jedná se většinou o vynechání slova nebo o chybějící háček, čárku nad hláskami. Nejčastěji u žáků chyběla čárka nad písmenem, a to až ve 22 případech.

10.11 NEJČASTĚJŠÍ PRAVOPISNÉ CHYBY 2. SKUPINY

Tabulka 32: Nejčastější pravopisné chyby 2. skupiny v zadaném diktátu

<i>Pravopisný jev</i>	<i>Celke m žáků</i>	<i>Chybně</i>		<i>Správně</i>	
		<i>počet</i>	<i>%</i>	<i>počet</i>	<i>%</i>
<i>domněnka (domměnka)</i>	36	25	69	11	31
<i>ztratili (stratili)</i>	36	15	42	21	58
<i>vztáhl (ztáhl, stáhl, vstáhl)</i>	36	15	42	21	58
<i>samozřejmě (samozdřejmě)</i>	34	12	33	24	67
<i>rozzlobil (rozzlobil)</i>	36	10	28	26	72
<i>zalykal (zalikal)</i>	36	9	25	27	75
<i>zasyčel (zasičel)</i>	36	9	25	27	75

Na závěr zhodnocení druhé skupiny žáků bych ráda označila sedm slov s nejčastějším výskytem chyb (tab. 32), která se u nich objevila, ať už z oblasti pravopisu lexikálního, morfologického, nebo syntaktického.

Z výsledků výzkumu můžeme vyčíst, že všech sedm nejčastěji chybovaných slov spadá pod pravopis lexikální. Nejedná se ovšem o pravopisné jevy, které by žáci dostatečně nepochopili nebo je neznali. Z této skutečnosti vyplývá, že v oblasti pravopisu morfologického a syntaktického jsou si žáci jistější.

10.12 PRAVOPISNÉ OBLASTI S POČTEM CHYB 2. SKUPINY

Tabulka 33: Pravopisné oblasti s největší frekvencí chyb - 2. skupina

<i>Počet jevů v diktátu</i>	<i>Počet chyb</i>	<i>Počet chyb v procentech</i>
<i>obojetné souhlásky (15)</i>	41	8 %
<i>předpony s-,z-, vz- (6)</i>	38	18 %
<i>psaní -Ě uprostřed slova (6)</i>	33	15 %
<i>shoda přísudku s podmínkem (4)</i>	22	15 %
<i>psaní I/Y v koncovkách podstatných jmen (3)</i>	16	15 %
<i>psaní hlásek zdvojených (2)</i>	14	19 %
<i>větná interpunkce (12)</i>	8	2 %
<i>psaní Ú/ů (3)</i>	7	7 %
<i>velká a malá písmena (14)</i>	5	1 %
<i>tvrdé, měkké souhlásky (15)</i>	3	0,5 %
<i>psaní párových souhlásek (6)</i>	2	0,9 %

V tabulce 33 jsem sestavila přehled všech pravopisných oblastí, které jsem se pomocí diktátu rozhodla zkoumat, a které se v něm objevily. Abych mohla tuto tabulku vyhodnotit, sečetla jsem chyby za všechna slova z jedné pravopisné oblasti.

Z výsledků výzkumu můžeme opět získat dvě různé informace z důvodu neshodného počtu slov. Z pohledu množství chyb jsou nejobtížnější skupinou obojetné souhlásky

(41 chyb). Z procentuálního hlediska nám vyjde jako nejobtížnější psaní hlásek zdvojených (19 %) a psaní předpon s-, z-, vz- (18 %).

Tabulka 34: Počet žáků s počtem chyb

<i>Počet chyb</i>	<i>Počet žáků</i>	<i>Počet žáků v procentech</i>
0	1	3 %
2	2	6 %
3	6	17 %
4	4	11 %
5	4	11 %
6	3	8 %
7	5	14 %
8	4	11 %
9	3	8 %
10	1	3 %
11	2	6 %
12	1	3 %

Dále bych k této kapitole ráda připojila tabulku, která poukazuje na počet žáků s určitým počtem chyb, řazený vzestupně. Přehled těchto žáků ukazuje tabulka 34.

Diktát bez chyb napsal pouze jeden žák z celkového počtu 36. Nejčastěji se u žáků vyskytovaly 3 chyby.

10.13 NEJČASTĚJŠÍ PRAVOPISNÉ CHYBY

Tabulka 35: Nejčastější pravopisné chyby v zadaném diktátu

<i>Pravopisný jev</i>	<i>Počet chyb v daném pravopisném jevu</i>	<i>Počet chyb v procentech</i>
<i>domněnka (doměnka)</i>	30	43 %
<i>ztratili (stratili)</i>	28	40 %
<i>vztáhl (ztáhl, stáhl, vstáhl)</i>	25	36 %
<i>zalykal (zalikal)</i>	24	34 %
<i>samozřejmě (samozdřejmě)</i>	22	31 %
<i>Břeclavi (Břeclavy)</i>	21	30 %
<i>hrály (hrái)</i>	20	29 %
<i>rozzlobil (rozlobil)</i>	19	27 %
<i>zasyčel (zasičel)</i>	18	26 %
<i>nasytil (nasitil)</i>	12	17 %

V tabulce 35 vidíme průřez tabulek nejčastěji chybovaných slov z obou skupin, tj. ze 70 respondentů. Tato tabulka nám lépe pomůže dosáhnout výsledné odpovědi k podstatě mé diplomové práce. Z deseti nejčastějších pravopisných chyb, které vycházejí z pravopisu lexikálního, morfologického i syntaktického, patří sedm z nich do pravopisu lexikálního. Je

tedy zřejmé, že ze všech tří typů pravopisů, je to právě tento typ pravopisu, ve kterém se žáci dopouštějí chyby nejčastěji.

10.14 PRAVOPISNÉ OBLASTI S NEJVĚTŠÍ FREKVENČÍ CHYB

Tabulka 36: Pravopisné oblasti s největší frekvencí chyb

<i>Pravopisná oblast</i>	<i>Počet chyb</i>	<i>Počet chyb v procentech</i>
<i>obojetné souhlásky (15)</i>	92	9 %
<i>předpony s-, z-, vz- (6)</i>	71	17 %
<i>shoda přísudku s podmětem (4)</i>	54	19 %
<i>psaní -Ě uprostřed slova (6)</i>	43	10 %
<i>psaní I/Y v koncovkách podstatných jmen (3)</i>	37	18 %
<i>psaní zdvojených hlásek (2)</i>	30	21 %
<i>psaní Ú/Ů</i>	25	12 %
<i>větná interpunkce (12)</i>	12	1,4 %
<i>velká a malá písmena (14)</i>	12	1,2 %
<i>tvrdé a měkké souhlásky (15)</i>	10	0,95 %
<i>párové souhlásky (6)</i>	3	1 %

Tabulka 36 představuje přehled všech pravopisných oblastí, které jsem prostřednictvím diktátu zkoumala. Sečetla jsem chyby za všechna slova z obou skupin respondentů u každé pravopisné oblasti.

Jak je patrné, ze zjištěných poznatků můžeme získat dvě různé odpovědi z důvodu neshodného počtu slov v jednotlivých pravopisných oblastech. Z pohledu množství chyb se jeví jako nejobtížnější psaní *I/Y* po obojetných souhláskách (92 chyb). Z procentuálního hlediska nám ovšem vyjde jako nejobtížnější psaní hlásek zdvojených z lexikálního pravopisu (21 %) a shoda přísudku s podmětem (19 %).

Tabulka 37: Počet žáků s počtem chyb

<i>Počet chyb</i>	<i>Počet žáků</i>	<i>Počet žáků v procentech</i>
0	2	3 %
1	1	1,4 %
2	2	3 %
3	11	16 %
4	7	10 %
5	9	13 %
6	10	14 %
7	6	8,5 %
8	6	8,5 %
9	5	7 %
10	3	4 %
11	4	6 %

<i>12</i>	2	3 %
<i>14</i>	1	1,4 %
<i>18</i>	1	1,4 %

V závěru výzkumu představuji poslední tabulku, která vyznačuje počet žáků s určitým počtem chyb v daném diktátu řazeným vzestupně. Přehled těchto žáků uvádí tabulka 37. Diktát bez chyby napsali pouze dva žáci z celkového počtu 70. Nejčastěji se u žáků vyskytovalo 6 chyb.

11. SHRNUJÍCÍ ZÁVĚRY

V předchozích kapitolách jsem se pokusila rozdělit do tabulek všechny možné pravopisné chyby, které se v diktátech objevily. V jednotlivých tabulkách se vyskytly pravopisné jevy, na které jsem se speciálně zaměřila, ale i jevy nespecifikované, nezařaditelné. Nyní vše zanalyzuji a dojdu k nějakému výsledku.

11.1 PRAVOPISNÉ CHYBY

Podle výsledků výzkumu můžeme bezpochyby určit deset slov, která se dle výzkumu jeví jako problematická. Žáci 5. ročníků se nejčastěji dopouštějí pravopisných chyb ve slovech *domněnka* (43 %) – psaní *-Ě* uprostřed slov, *ztratili* (40 %) – předpony *s-*, *z-*, *vz-*, *vztáhl* (36 %) – předpony *s-*, *z-*, *vz-*, *zalykal* (34 %) – psaní *I/Y* po obojetných souhláskách, *samozřejmě* (31 %) – ostatní pravopisné chyby, *Břeclavi* (30 %) – psaní *I/Y* v koncovkách podstatných jmen, *hrály* (29 %) shoda přísudku s podmětem, *rozzlobil* (27 %) – psaní zdvojených hlásek, *zasyčel* (26 %), *nasytil* (17 %) – psaní *I/Y* po obojetných souhláskách. Jedná se o pravopisné jevy ze všech tří typů pravopisu.

K této části výzkumu byla stanovena hypotéza č. 1: „*Pravopisnou oblastí s největší frekvencí chyb bude u žáků 5. ročníků problematika psaní I/Y po obojetných souhláskách, naopak nejméně problematickou oblastí bude psaní velkých písmen.*“ První část hypotézy provedený výzkum potvrdil.

Největší frekvence chyb se objevila u *slov s obojetnou souhláskou* (92 chyb), což bylo dáno také množstvím jevů, které se v diktátu objevily. Takový výsledek jsem očekávala. Domnívala jsem se, že v nich žáci udělají často chybu, jelikož se podle mě jedná o náročné učivo. Problematika obojetných souhlásek je rozsáhlé učivo a může být pro žáky obtížné si všechny řady vyjmenovaných slov zapamatovat.

Druhou část *hypotézy č. 1* zamítám, protože se žáci nejméně chyb dopustili v jiné pravopisné oblasti. Pravopisnou oblastí s nejmenší frekvencí chyb bylo *psaní párových souhlásek* (3 chyby), druhou oblastí bylo *psaní I/Y po tvrdých a měkkých souhlásek* (10 chyb). *Psaní velkých písmen* (12 chyb) bylo až třetí pravopisnou oblastí s nejmenší četností chyb.

Ve výsledcích výzkumu se také objevily pravopisné chyby, které nepatří ani do jedné výše zmíněné pravopisné oblasti. Největší četnost těchto pravopisných chyb se objevila ve slově *samozřejmě* (22 chyb), kdy žáci vkládali doprostřed slova písmeno *-d*. V tomto

případě je na pováženou, jestli žáci udělali chybu jen z nepozornosti, z únavy nebo si mysleli, že to napsali opravdu dobře.

V neposlední řadě docházelo v diktátu také k relativním chybám. Mezi nejčastější relativní chyby řadíme: chybějící slovo (21x), chybějící čárku nad písmenem (28x), chybějící písmeno (23x).

11.2 UČEBNICE

V této shrnující kapitole zmíním body, které jsem si zaznamenala v průběhu prostudování učebnic od nakladatelství Fraus i Nová škola. Snažila jsem se nahlížet v učebnicích na stejné věci a porovnat je, tzn. vzhled, typy cvičení, obsah, rozvržení učiva.

11.2.1 Učebnice FRAUS

K charakteristickým rysům této učebnice patří:

- Na začátku učebnice je rozsáhlé opakování pravopisných jevů, které se žáci do pátého ročníku naučili.
- V každé kapitole najdeme diktát, který si mohou žáci doma předem nacvičit.
- V pracovním sešitě je u každého tématu na jednotlivých stránkách odkaz na stranu v učebnici, kde se věnují výkladu učiva.
- Vzhled je jednoduchý/minimalistický.
  - o Většinou je celá učebnice/pracovní sešit v jedné barvě.
- Důraz není kladen na obrázky ale na text.
- Je možná i digitální verze učebnice.
- Na konci učebnice je velmi zajímavé opakování: co bychom bez školy neuměli.
- Typy cvičení, které najdeme v učebnici:
  - o práce s textem, následné vyhledávání informací
  - o interaktivní cvičení
  - o dělení slov do skupin
  - o doplňovačka - propojenost s ostatními předměty (např. matematika)
  - o vyškrtávání z řady
  - o křížovka
  - o převyprávění vlastními slovy
- K některým cvičením je potřeba papír nebo sešit navíc.

Učebnice z nakladatelství Fraus obsahuje dostatečné množství cvičení různého typu k procvičování. Zároveň její vzhled působí jednoduše a minimalisticky. Učebnice

nevyužívá tolik obrázky a práce s nimi. Jejím cílem není, aby na první pohled žáka zaujal vizuální obsah stránky, ale ten textový, protože z něj poté žáci čerpají znalosti.

11.2.2 Učebnice NOVÁ ŠKOLA

K charakteristickým rysům této učebnice patří:

- Na začátku učebnice je opakování již osvojených pravopisných jevů, každému jevu je věnováno jedno cvičení.
- Každé pravopisné oblasti je věnována samostatná kapitola s minimálně třemi stranami.
- Učebnice obsahuje diktáty k procvičování doma.
- Na vzhledu učebnice je využito příliš mnoho barevných kombinací.
- Na konci učebnice je závěrečné opakování všeho probraného za daný rok.
- Je možná digitální verze učebnice.
- Na každé straně v dolní části strany vidíme název kapitoly, kterou právě probíráme.
- Typy cvičení, které najdeme v učebnici:
  - práce s textem/obrázkem, vyhledávání informací (velmi často)
    - u textu jsou pak další 2 – 3 podúkoly
  - doplňovačka – nejčastější
  - výběr správné odpovědi
  - interaktivní cvičení
  - domýšlení konců vět
- V rámci učebnice je i prostor pro slohovou přípravu vyučovací hodiny Českého jazyka.

Učebnice Nová škola je také velmi dobře zpracovaná. Obsahuje velké množství textů, s kterými žáci mohou dále pracovat a rozvíjí se tím u nich i čtení s porozuměním. Na druhou stranu obsahuje úkoly s obrázky, kdy žáci rozvíjí svou vizuální paměť a fantazii a pomáhá jim to k lepšímu vyjadřování a popisování toho, co vidí.

11.3 SHRnutí UČEBNIC

Mezi podobné charakteristiky učebnic patří:

- diktáty
- odkazy na pracovní sešit
- opakování na začátku
- digitální verze pro interaktivní tabuli
- některé stejné typy cvičení

Jediný velký rozdíl je v rozvržení jednotlivých témat a pravopisných jevů. Již při zadávání diktátu jsem zjistila, že první skupina respondentů ještě nestihla probrat učivo *koncovek přídavných jmen*, ale naopak druhá skupina probráno již měla. Po prostudování a prozkoumání obou učebnic jsem tedy narazila na rozdílné obsahy co se týče posloupnosti učiva. Nová škola má učivo koncovek přídavných jmen až téměř na konci učebnice. Opačně je to zase v případě učiva tvarů zájmena já (*mě, mně*) v učebnici z nakladatelství Fraus.

Obě učebnice jsou hezky barevně zpracovány, obsahují dostatečné množství procvičování, přiměřeně dlouhé texty. A mají k dispozici, což v dnešním světě digitálních technologií ocení kdekdo, elektronickou verzi učebnice a pracovního sešitu na interaktivní tabuli. Zmíním tu jen pár odlišných maličkostí, které jsem v učebnicích objevila.

Učebnice z nakladatelství Fraus obsahuje větší množství různých druhů cvičení, u kterých dochází k propojení i s jinými vyučovacími předměty a žák musí zapojit i logické myšlení.

Ve vzhledu se taky trochu liší. Učebnice z nakladatelství Nová škola zahrnuje velké spektrum různých barevných kombinací, naopak učebnice z nakladatelství Fraus se drží na každé stránce jedné barvy.

Pro druhou část výzkumu jsem si stanovila hypotézu č. 2. Ta zněla: „*Vliv odlišných učebnic na výsledky z diktátu bude minimální.*“

Výsledky žáků z obou sledovaných skupin se od sebe výrazně nelišily. Pravopisnou oblastí s největší četností chyb byla u obou skupin *problematika psaní I/Y po obojetných souhláskách*. Výsledky výzkumu potvrdily i tuto hypotézu a vliv učebnice na míru osvojení pravopisného učiva se výzkumem neprokázal.

Předpokládala jsem, že učebnice nebude mít vliv na výsledky diktátů, protože by se obě skupiny respondentů měly učit pravopisné jevy stejným způsobem. Tedy základ pro osvojení si pravopisných jevů žáci obou škol dostanou stejný. Poté záleží na učiteli, do jaké míry bude s žáky pravopisné jevy opakovat.

Z mého výzkumu tedy vyplývá, že nezáleží na typu učebnice v průběhu osvojování si pravopisných jevů. Důležité je však dostatečné procvičování a žákovy znalosti. Záleží na jeho schopnostech naučit se a zapamatovat si všechny důležité pravopisné jevy, které se mu budou hodit nejen ve škole, ale i do života.

12. ZÁVĚR

Nezbytnou součástí českého jazyka je i jeho pravopis. Abychom dokázali správně český jazyk používat, musíme ovládat i oblast pravopisných jevů. S největším množstvím pravopisných jevů se žáci poprvé setkávají v průběhu prvního stupně základní školy, poté ve svém dalším vzdělávání a i nadále ve svém životě. Proto je nezbytné, aby si žáci v průběhu prvního stupně znalosti pravopisu dostatečně procvičili a upevnili.

Cílem této diplomové práce bylo představit oblasti pravopisu, se kterými se žáci seznamují na I. stupni základní školy, poté z nich identifikovat nejproblematictější pravopisné oblasti a ověřit, zda má na míru osvojení pravopisu vliv výběr učebnice. Na závěr z výsledků výzkumu ověřit hypotézy a odpovědět na výzkumné otázky stanovené na začátku.

Teoretická část je zaměřena na postavení českého jazyka v rámci školního vzdělávání; na význam pravopisu, na jeho typy, jeho pojetí v rámci RVP ZV a na metody, kterými jsou oblasti pravopisu ověřovány jako jsou např. doplňovací cvičení nebo cvičné diktáty. Dále byly v této části práce popsány a vysvětleny pravopisné oblasti, se kterými se žáci během I. stupně základní školy setkávají.

Výzkum k diplomové práci jsem prováděla na základních školách v Kolíně a Kutné Hoře. Zúčastnily se ho čtyři třídy pátých ročníků, tj. 70 žáků. Žákům byl nadiktován diktát sestavený pomocí učebnice Český jazyk s Tobiášem (Topil – Bičíková, 1995).

V průběhu I. stupně základní školy se žáci postupně seznamují s pravopisem lexikálním: psaní *I/Y* po tvrdých, měkkých a obojetných souhláskách, psaní *-Ě* ve skupinách *bě/bje*, *vě/vjě*, *pě*; psaní skupin *mě/mně*, psaní *Ú/Ů*, psaní velkých písmen, psaní předpon *s-*, *z-*, *vz-*; psaní předložek *s/se*, *z/ze*, psaní hlásek zdvojených a psaní párových souhlásek. V morfologickém pravopisu se žáci dále seznamují s: psaním *I/Y* v koncovkách podstatných jmen, psaním *I/Y* v koncovkách přídavných jmen, psaním *I/Y* v koncovkách sloves. V pravopisu syntaktickém se žáci seznamují se shodou přísudku s podmětem a větnou interpunkcí.

V rámci praktické části diplomové práce jsem stanovila dvě výzkumné otázky a tomu odpovídající dvě hypotézy.

První výzkumná otázka se zabývá pravopisnými chybami, *kteřích se žáci pátých ročníků dopouštějí nejčastěji*. Z provedeného výzkumu vyplynulo deset slov, ve kterých žáci 5. ročníků udělali chybu nejčastěji, jednalo se o následující slova: *domněnka, ztratili, vztáhl, zalykal, samozřejmě, Břeclavi, hrály, rozzlobil, zasyčel, nasýtil*.

K první výzkumné otázce byla také stanovena hypotéza č. 1. Ta zněla: „*Pravopisnou oblastí s největší frekvencí chyb bude u žáků 5. ročníků problematika psaní I/Y po obojetných souhláskách, naopak nejméně problematickou oblastí bude psaní velkých písmen*.“ Pomocí výzkumu byla první část této hypotézy přijata. Největší frekvence chyb se objevila u *slov s obojetnou souhláskou* (92 chyb). Druhá část *hypotézy č. 1* byla pomocí výzkumu zamítnuta z důvodu nejmenšího počtu chyb v jiné pravopisné oblasti (*psaní párových souhlásek* – 3 chyby). Problematika *psaní velkých písmen* je až třetí pravopisnou oblastí s nejmenším počtem chyb.

Druhá výzkumná otázka zněla: „*Má na míru osvojení pravopisných pravidel nějaký vliv učební text, s kterým žáci ve škole pracují?*“ Výsledky žáků z obou sledovaných skupin se od sebe výrazně nelišily. Pravopisnou oblastí s největší četností chyb u obou skupin byla *problematika psaní I/Y po obojetných souhláskách*. Můžeme tedy říct, že učební text vliv na osvojení pravopisných pravidel nemá. Hypotéza č. 2 zněla: „*Vliv odlišných učebnic na výsledky z diktátu bude minimální*.“ Výzkum potvrzuje i druhou hypotézu.

Z výsledků výzkumu vyplynuly také nezařaditelné pravopisné chyby a relativní chyby. Největší četnost těchto pravopisných chyb se objevila ve slově *samozřejmě* (22 chyb), nejčastější relativní chyby byly: *chybějící slovo* (21x), *chybějící čárka nad písmenem* (28x), *chybějící písmeno* (23x).

Z výsledků výzkumu je zřejmé, že se žáci dopouštějí chyb ve všech třech oblastech pravopisu. Nedokážeme tedy říct, jestli jeden typ pravopisu ovládají lépe a druhý hůře. Dále výsledky ověřily fakt, že na chybách v pravopisných oblastech výběr odlišného učebního materiálu, s kterým žáci ve školách pracují, nemá vliv.

Tato práce potvrdila hypotézy, které byly stanoveny, zároveň podpořila můj úsudek o pravopisných jevech, které dělají žákům největší problém. Pro žáky by bylo vhodné, kdyby učitelé (pedagogové) měli možnost se více věnovat problematice pravopisu o hodinách Českého jazyka. Žákům by prospěl větší prostor ve výuce pro jejich případné

dotazy. Pro efektivní vyučování pravopisu lze využít několik doprovodných materiálů, zejména různé pracovní listy, online platformy cvičení či další doprovodné učebnice.

Je patrné, že pravopis bude vždy oblastí, kterou je možné zkoumat. V každém dalším výzkumu můžeme dosáhnout jiných zajímavých výsledků, které se mohou stát dalším podkladem pro vylepšení aktivit a činností sloužících k osvojení si pravopisu.

Teoretická část práce přináší ucelený přehled pravopisných oblastí I. stupně základní školy a výzkumná část mimo jiné upozorňuje na pravopisné jevy, ve kterých žáci zkoumaných tříd dělají nejvíce či nejméně chyb. Závěry výzkumu by tak mohli učitelé Českého jazyka na prvním stupni základní školy využít ke zkvalitnění výuky a soustředění se na jevy, které dělají žákům největší problémy.

13. ZDROJE

13.1 POUŽITÁ LITERATURA

BRABCOVÁ, R. a kol. (1990), *Didaktika českého jazyka*. Praha : SPN. ISBN 80-04-24251-0.

CVRČEK V. a kol. (2010), *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ M., STYBLÍK V. (1998), *Čeština a její vyučování*. Praha: SNP. ISBN 80-85937-47-6.

DOLEJŠÍ P. (2005), *Základní pravopisné jevy a pravopisná pravidla s podrobným výkladem českého pravopisu*. Humpolec: Pavel Dolejší nakladatelství a vydavatelství. ISBN 80-86480-69-0.

GAZDÍKOVÁ V. (2016), *Český pravopis expres*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0990-2.

Příruční mluvnice češtiny, (1995). Brno: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-624-8.

HUBÁČEK J. a kol. (1990), *Český jazyk pro studující učitelství v 1. – 4. ročníku základní školy*. Praha: SPN. ISBN 80-04-23958-7.

KRÁLÍK J. a kol. (2009), *Každý den s češtinou*. Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-884-6.

PASTYŘÍK S. a VÍŠKA V. (2005), *Základní jazykovědné pojmy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-571-1.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, (2005). Praha: INFRA, s. r. o. ISBN 80-86666-24-7.

STYBLÍK V. a kol. (1992), *Přehledná mluvnice češtiny pro základní školy*. Praha: Fortuna. ISBN 80-85298-36-8.

TOPIL Z. (2013), *Ztracená čeština – Jak (se) naučit pravopisu*. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN 978-80-7311-140-3.

TOPIL Z. a BIČÍKOVÁ V. (1995), *Český jazyk s Tobiášem*. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN 80-85808-31-5.

13.2 ONLINE ZDROJE

6ZŠKOLÍN. *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online] 2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.6zskolin.cz/wp-content/uploads/2021/09/SVP_od-1.9.2021_-2_cast_I.st_.pdf

Andromedia – Andragogický slovník. *Vyučovací proces* [online] [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vyučovaci-proces>

Didacticus. *Gramatika a pravopis* [online] [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://didacticus.cz/gramatika-a-pravopis>

Infoz.cz: slovník cizích slov. *Foném, fonéme* [online] [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.infoz.cz/fonem-foneme/>

Moje čeština. *Psaní předložek s, z* [online] 2014 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2008101301-psani-predlozek-s-z>

Rámcový vzdělávací program pro základní školy. [online] 2017 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: [file:///C:/Users/M%C3%AD%C5%A1a%20Posp%C3%ADchalov%C3%A1/Downloads/RVP%20ZV%202017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/M%C3%AD%C5%A1a%20Posp%C3%ADchalov%C3%A1/Downloads/RVP%20ZV%202017%20(1).pdf)

Škola po škole. *Pravopis syntaktický* [online] 2014 – 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://skolaposkole.cz/cesky-jazyk/pravopis-syntakticky>

Škola po škole. *Pravopis tvaroslovný* [online] 2014 – 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://skolaposkole.cz/cesky-jazyk/pravopis-tvaroslovny>

Školský portál Pardubického kraje, ke vzdělání a vědění na dosah. *Párové souhlásky* [online] 2014 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Zaci-a-studenti/E-learning/Pro-bazanty-1-5-rocnik/parove-souhlasky-1?CategoryName=Pro-bazanty-1.-5.-rocnik>

Teorie o vzniku jazyka. *Jazyk a jeho základní vlastnosti* [online] 2009 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2009/RJA115/um/TEORIE_O_VZNIKU_JAZYKA.pdf

Wikipedia. *Čeština* [online] 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ce%C5%A1tina>

13.3 KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

ADÁMKOVÁ, Jitka. *Pravopis na I. stupni základní školy* [online]. Brno 2012 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/kdp5i/DP_Pravopis_na_1._st._ZS.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

DAVIDOVÁ, Romana. *Didaktická příručka z českého jazyka pro 2. stupeň základní školy* [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: http://www.kvalitaskoly.cz/sites/default/files/Cesky_jazyk_2_st.pdf. Didaktická příručka

JAHODOVÁ, Olga. *Lexikální pravopis na 1. stupni*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka. Vedoucí práce PaedDr. Květoslava KLÍMOVÁ, Ph.D.

JELÍNEK, Ivo. *Srovnání úrovně znalostí pravopisu žáků 1. a 2. stupně ZŠ* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/148241/120398141.pdf?sequence=1>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

MIKOŠKOVÁ, Veronika. *Nejčastější pravopisné chyby žáků na 1. stupni základní školy a jejich náprava*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Centrum pedagogického výzkumu. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Tomáš JANÍK, Ph.D., M.Ed.